

PYRENEITTENKOIRIEN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA 2018–2022

Hyväksytty Suomen Pyreneläiset ry:n yleiskokouksessa **15.10.2017**

Hyväksytty Suomen Seurakoirayhdistyksen yleiskokouksessa **11/2017**

Hyväksytty Suomen Kennelliiton jalostustieteellisessä toimikunnassa **12/2017**

Sisällysluettelo:

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA.....	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4. RODUN NYKYTILANNE	7
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	7
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	7
4.1.2 Jalostuspohja.....	9
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	14
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	14
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	15
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	15
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	15
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	15
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	15
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	19
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	19
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista.....	20
4.3. Terveys ja lisääntyminen	21
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	21
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	24
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	29
4.3.4 Lisääntyminen	30
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	30
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	30
4.4. Ulkomuoto	31
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSENTAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	35
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	35
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	36
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	37
6.1 Jalostuksen tavoitteet	37
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	38
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	39
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	40
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	42
7. LÄHTEET.....	44
8. LIITTEET	44

1. YHTEENVETO

Pyreneittenkoira on vanha rotu, jonka alkuhistoria on tuhansien vuosien takana.

Rotu on säilynyt vuosisatojen saatossa hyvinkin samanlaisena. Rotu on tunnistettavissa vanhoista maalauksista, vaikkakaan rotua ei satoja vuosia vanhoissa maalauksissa kuvata valkoisena. Siitä lähtien kun valokuvia rodusta on ollut olemassa, on rodun pystynyt tunnistamaan, tyyppi ei ole juurikaan muuttunut näistä ajoista

Jalostuksen tavoiteohjelmaan on koottu rotukohtaisten suositusten lisäksi koirajalostukseen ja sen etikkaan liittyviä yleisiä suosituksia. Tavoiteohjelmaa noudattamalla kasvattaja voi olla varma, että hän pyrkii toimimaan rodun parasta ajatellen. Yksittäinen kasvattaja saattaa ajatella suosituksista poiketessaan, ettei yhdellä pentueella ole mitään väliä, ei olisikaan, mutta jos enemmistö ajattelee samalla tavalla se näkyy rodussa nopeasti.

Pyreneittenkoirakantamme on lukumääräisesti niin pieni, että populaatiogeneettisiin tunnuslukuihin perustuen rotu on hyvin haavoittuvainen, ja geenipoolista huolehtimisen tulisi olla tärkein asia jalostuksessa. Tärkeimmät keinot riittävän jalostuskannan ylläpitämiseksi ovat mahdollisimman monien terveiden ja rodunomaisesti käyttäytyvien yksilöiden käyttäminen jalostukseen kertaalleen. Lisäksi myös sellaisten koirien tuominen, jotka todella edustavat uusia tai vieraita sukulinjoja, isä/emä-luvun nostaminen kaksoisastutuksilla ja uuden veren hankkiminen keinosiemennyksen avulla. Geenipoolista huolehtiminen kuuluu sekä urosten että narttujen omistajille.

Pyreneittenkoirien sairauksista yleisimmät ovat nivelten kasvuhäiriöt: lonkkaniveldysplasia, patellaluksaatio, olkanivelen osteokondroosi ja kyynärniveldysplasia. Noin neljännes (26%) viimeisen 10 vuoden aikana lonkkakuvatuista pyreneittenkoirista ilmentää jonkinasteista lonkkaniveldysplasiaa. Kuoleman aiheuttaneista sairauksista yleisin yksittäinen on pahanlaatuiset kasvaimet, syöpä.

Rodussa esiintyy myös muita vakavia sairauksia kuten epilepsiaa, mahalaukun kiertymää, kohtutulehduksia, sydänsairauksia sekä satunnaisia tapauksia useista eri sairauksista. Rodun sairaudet ovat tyypillisesti sellaisia, joita tavataan muissakin jättiroduissa.

Luonteen vaaliminen on erittäin tärkeää. Ei-toivottuja luonteen ominaisuuksia kuten hallitsematonta aggressiivisuutta ja arkuutta on ollut havaittavissa ja asiaan on puututtava ennen kuin rodulla on maine "vihaisena" koirana. Erilaiset luonne- ja käyttäytymisongelmat on neljänneksi yleisin yksittäinen kuolinsyy. Jalostukseen käytettävien koirien terve luonne on ensiarvoisen tärkeää. Kyseessä on suuri rotu, jolle ei kuulu minkäänlainen arkuus saati sitten aggressiivisuus. Kasvattaja on perillä luonneominaisuuksista ja kykenee opastamaan ja neuvomaan kasvattamiensa koirien omistajia. Kasvattajilla on suuri vastuu valita pennunostajien joukosta ne, joilla on tarjota pyreneittenkoiralle sopivat elinolosuhteet ja joille tämä rotu sopii.

Ulkomuotojalostuksessa pääpaino on edelleen oikean tyyppin säilyttämisessä. Pyreneittenkoiran tekee pää ja ilme, sekä olemus ja ryhti. Vieläkin on havaittavissa liian kapeita ja pitkiä päitä, liian korkeita otsapenkereitä, korkeita kalloja, löysiä huulia ja turhan korostuneita kulmakaaria ja rotumääritelmästä poikkeavia, pyöreähköjä silmiä. Myös silmien asennossa on puutteita; osalla silmien ulkoreunat ovat alaspäin vinot kun niiden pitäisi olla hieman "aasialaisesti" ylöspäin. Jonkin verran on matalia ja pitkärunkoisia koiria, mutta myös liian neliömäisiä. Lisäksi on myös turhan kevyitä ja kevytluustoisia yksilöitä.

Terve rakenne sekä terveet liikkeet ovat myös välttämättömyys alun perin työkoiralle – molemmissa näkyy valitettavan paljon puutteita: hyvää etuosaa on vaikea löytää, tavallista on myös kulmausten epätasapaino. Kokonaisuutena pyreneittenkoiran tulee olla kookas, vaikuttava ja vahvarakenteinen, kuitenkin tietyllä tavalla tyylikäs.

Rotumääritelmässä mainittavia hylkääviä virheitä on myös havaittavissa. On yksilöitä, joilta pigmentti kirsusta puuttuu osittain tai lähes kokonaan. Rotumääritelmä kuvaa hylkääväksi virheiksi kaiken muun väriset kuin täysin mustat kirsut, silti näyttelykehissä pigmenttömät koirat saattavat tulla valituiksi jopa rotunsa parhaaksi. Lisäksi on myös puutteellisia ja puuttuvia kaksoiskannuksia, myös tämä lasketaan hylkääväksi virheeksi. Näihin virheisiin paneudutaan lisäämällä tiedottamista tuomareille.

Huolimatta ongelmista yhdistys suhtautuu kuitenkin tulevaisuuteen luottavaisesti, yhteistyöllä ja avoimuudella ongelmista varmasti selvitään. Pyreneittenkoiran jalous, rohkeus ja itsenäinen luonne on hurmannut ihmisiä jo vuosisatoja, miksi niin ei olisi myös tulevaisuudessa.

2. RODUN TAUSTA

Alun perin pyreneittenkoirien arvellaan periytyvän suurista, Aasian vuoristoissa tuhansia vuosia sitten vaeltaneista koirista. Sen mukaan mitä Ranskassa on kirjoitettu, nämä suuret koirat seurasivat vaeltavia heimoja ja heidän laumojaan Aasiasta länteen. Heimojen vaeltaessa länteen ja asettuessa Euroopan eri vuoristoalueille, kehittyi jokaiseen niistä oma vahtitrotunsa; muremma Italiaan, sarplaninac Jugoslaviaan, kuvasz/cuvac Unkariin/Slovakiaan, owzarek podhalanski Puolaan ja pyreneittenkoira Pyreneille.

Pyreneitten vuorilta pyreneittenkoira löysi ihanteelliset olosuhteet kehittymiselleen. Sen tehtävänä oli suojella laumoja petoeläimiltä ja rosvoilta, sillä sudet ja karhut, eivätkä myöskään kaksijalkaiset ”ihmispedot” olleet tuntemattomia.

Kirjoituksissa rotu on ollut tunnettu jo keskiajalla. Se on mainittu Gaston Phoebusin kirjoituksissa 1300-luvulla. Vuonna 1407 historioitsija Labedanis Boudette mainitsee, että Lourdesissa sijaitseva de Foixin linna oli pyreneittenkoirien vartioima. 1700 -luvun alusta Argelès-Gazost:sta kotoisin olevan M. Byassonin kirjoitti, että vuonna 1675 ranskalainen prinssi Dauphin, Ludvig XIV:n poika, rakastui pyreneittenkoiraan kahdeksanvuotiaana vieraillessaan Barégesissä. Kun oli aika lähteä hän halusi ystävänsä ”Patoun” tulevan kanssaan Louvreen. Kaksi vuotta myöhemmin markiisi de Louvois vieraili Barégesissä ja halusi myös pyreneittenkoiran. Bepoueystä hän otti kotiinsa huomattavan kauniin pyreneittenkoiran, joka oli koko hovin ihailema.

1700-luvun aikana pyreneittenkoirasta tuli suosituin rotu Ranskan aateliston omistamilla suurilla mautiloilla. Siellä niitä käytettiin sekä seura- että vartiokoirina.

Pyreneittenkoirien suosio, koska ne olivat niin ylhäisiä ja majesteetillisia, oli kasvussa. 1808 raportoitiin todellisista pyreneittenkoiramarkkinoista, joilla myytiin sekä aikuisia että pentuja: ”Joka sunnuntai lammaspaimenet tulevat Caunteretshin markkinatorille. He tietävät varmasti, etteivät palaa kotiin tyhjin taskuin, niin kauan kun koirat, joita he tuovat kaupattaviksi, ovat puhdasrotuisia” 1800-luvulla rotu ei ollut vielä kovinkaan yhdenmukainen, ainakaan L’Acclimation – lehdessä 20.2.1874 julkaistun artikkelin mukaan:

Pyreneitten vuoristossa on monen tyyppisiä isoja koiria, joita kutsutaan nimellä Chien de Montagne (vuoriston koirat) ja joukossa on kaksi täysin erilaista rotua. Yhtä voisimme kutsua nimellä ”Chien des Pyrenees Occidentales” (koira Pyreneitten vuoriston länsipuolelta). Tällaisia koiria nähdään erityisesti Bagneres-de-Bigorren ympäristössä, ja näillä koirilla on raskas kuono, roikkuvat huulet ja pyöreät korvat. Turkki on vähän kihara, väriltään valkoinen ja musta. Tämä voisi olla Terre-Neuve (newfoundlandinkoira) rodun esi-isä. Tämä rotu on levinnyt laajasti ympäri Ranskaa.

Toinen tyyppi on ”Chien des Pyrenees Orientales”(koira Pyreneitten vuoriston itäpuolelta). Tämä koira on kookas ja elegantimpi. Kuono on kevyempi ja hienostuneempi, riippuvat korvat kärjistään terävämmät. Turkki on pehmeä ja runsas, väriltään valkoinen, vaaleanharmin tai tummin merkein. Merkit ovat tavallisimmin korvissa ja päässä, koira voi myös olla täysin valkoinen. Tämä tyyppi, mahdollisesti kaikkein kaunein kaikista Ranskan vahtikoira-roduista, on myös merkittävä voimiltaan ja vartiointivietiltään.

Lourdesin linnassa on maalauksia 1800-luvulta, joissa pyreneittenkoirat ovat ruskeapäisiä, joskus lähes kokonaan ruskeita, sekä koiria joilla on harmaanruskeat merkit.

Ensimmäinen yksityiskohtainen kuvaus pyreneittenkoirasta on kreivi de Bylandtin kirjassa 1897. Ensimmäiset rotuyhdistykset aloittivat toimintansa noin 1907, jolloin Pastoure Club Lourdesissa Pyreneitten vuoristossa järjestäytyi edistämään rotua. Samoihin aikoihin julkaistiin ensimmäinen rotumääritelmä.

Vuonna 1923 Réunion des Amateurs de Chien Pyrénées laati virallisen rotumääritelmän Ranskan kennelklubille Bernard Sénac-Lagrangen aloitteesta. Nykyinen rotumääritelmä on edelleen hyvin samanlainen kuin vuonna 1923 laadittu, joskin siihen on lisätty joitakin tarkennuksia.

1800-luvulla ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin maasta. Kiitos Ranskassa vierailleille turisteille ja muille ulkomaalaisille, jotka rakastuivat tähän ihmeelliseen rotuun. 1824 ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin Amerikkaan. American Kennel Club virallisti pyreneittenkoira-rodun helmikuussa 1933 ja työ rodun saamiseksi näyttelyiden piiriin alkoi huhtikuussa 1933 1850 Englannin kuningatar Victoria omisti pyreneittenkoiran. Ensimmäiset pyreneittenkoirat rekisteröitiin The Kennel Clubiin 1885-1886. Lady Sybil Grant toi Englantiin ensimmäiset jalostusyksilöt vuonna 1909.

Ranskasta rotu levisi 1900-luvulla muualle Eurooppaan. Pyreneittenkoiria on nykyisin lähes jokaisessa maailmankolkassa Alaskasta Afrikan mantereelle.

Pohjoismaat

Norjaan ensimmäiset pyreneittenkoirat saapuivat 1940-luvun loppupuolella.

Ruotsiin ja Tanskaan rotu saapui 1950-luvulla.

Suomeen ensimmäinen pyreneittenkoiran tuli vuonna 1963, kun Englannista saapui uros Bobby de Fontenay. Koiran omisti Soili Euramaa Sannäsin kartanosta Porvoon läheltä.

Soile Euramaa kirjoitti koirastaan Pyreneittenkoira – alajaoston lehdessä 1/1983:

”Bobby oli ylväs rotunsa edustaja – säkäkorkeus noin 84 cm. Massiivinen päältään sekä muutoinkin mallikas de Fontenay- kennelin kasvatti. Bobby eli lähes kymmenenvuotiaaksi. Jälkeläisiä Bobbylla ei ollut.”

Rodun kasvatustoiminta alkoi Suomessa vuonna 1969, kun vuonna 1966 Englannista tuodut kaksi narttua, Edwina de Rosavenda du Fontenay, omistaja Seija Kärkkäinen, Tuulian kennel, ja Ethel de Fontenay, omistaja Aarne Ahokas, du Mont-de-Neige – kennel, astutettiin uroksella, joka oli Englannista Ruotsiin tuotettu Christo de Fontenay.

Rodun suosio pysyi vakaana 1970 - ja 1980-luvulla, pienin rekisteröintimäärä oli vuonna 1971 kolme kappaletta, suurimmat 1988 53 ja 1989 42 kpl. Vuosittaiset rekisteröinnit muina vuosina olivat 20-36 kappaletta.

1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
15	9	3	31	29	20	22	35	20	23	36
1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
23	34	37	43	35	16	23	16	53	42	

Tuonnit, kappalemäärät ja tuontimaat vuosina 1970-1989.
Kahden koiran osalta tuontivuosi epävarma.

Vuosi	kpl yht	Ruotsi	Englanti	Norja
1970	1	1		
1971	5	3	2	
1972	2		2	
1973	0			
1974	1	1		
1975	3	2	1	
1976	1	1		
1977	1	1		
1978	2	1	1	
1979	2	1	1	
1980	3	3		
1981	0			
1982	1	1		
1983	2	2		
1984	3	1	1	1
1985	1	1		
1986	2			2
1987	7	3	4	
1988	6	6		
1989	22	22		
?	2	2		
Yhteensä	67	52	12	3

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Vuonna 1979 perustettiin rodun yhdistys Pyreneittenkoira-alajaosto, joka toimi silloisen rotujärjestönsä Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen alaisena. Vuoden 1986 jälkeen rotujärjestönä on ollut Suomen Seurakoirayhdistys ry.

Pyreneittenkoira-alajaoston perustajana oli Elina Haapaniemi.

Yhdistyksen syyskokous 19.12.1992 hyväksyi pyreneittenkoirien ja pyreneittenpaimenkoirien toiminnan yhdistämisen. Tätä ennen pyreneittenpaimenkoirilla oli oma alajaosto,

Pyreneittenpaimenkoirakerho. Uuden perustettavan yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Pyreneläiset ry. Yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 29.6.1994.

Suomen Pyreneläiset ry on hyväksytty SKL-FKK:n jäsenyhdistykseksi 16.8.1994 ja Helsingin Seudun Kennelpiiriin jäsenyhdistykseksi 18.1.1995.

Rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet on myönnetty elokuussa 1994.

Yhdistyksen puheenjohtajat:

Perustamisvuodesta alkaen, vuoteen 1993 puheenjohtajana toimi Elina Haapaniemi, joka nimettiin kunniapuheenjohtajaksi yhdistyksen täyttäessä 20 vuotta.

Aarno Martens 1993–1999

Tapani Koivusalo 1999–2003

Kirsi Nieminen 2003, varapuheenjohtaja Jukka-Pekka Kinnunen hoiti tehtävää syyskuusta 2003 maaliskuuhun 2004

Jukka-Pekka Kinnunen 2004–2005

Irma Wiita 2005–2007

Tuulikki Tammiala-Salonen 2007–2007

Satu Hattunen 2007–2009

Jouni Kautto 2010–2011

Satu Hattunen 2012–

Jäseniä yhdistyksessä on tällä hetkellä (31.12.2016) 226. Jäsenmäärä on laskenut hieman.

Yhdistys julkaisee jäsenlehteä, Pyrripostia neljä numeroa vuodessa. Tämä lisäksi vuodesta 1996 alkaen on julkaistu tilastonumero, johon on kerätty edellisen vuoden rekisteröinnit, tuonnit ja pentueet sekä tutkimustulokset, näyttelytulokset arvosteluineen, toko-, luonnetesti- ja Pk-tulokset, yhdistyksen järjestämien kilpailujen: vuoden agilitykoira, vuoden tottelevaisin ja vuoden näyttelykoirakilpailun tulokset.

Yhdistys on järjestänyt erikoisnäyttelyn vuosina 2002, tuomarina Jean Bernard Moings, Ranska, 2003 tuomarina Chantal Reilhac, Ranska, 2005 tuomarina Gerald Calendrin, Ranska, 2007 tuomarina Guido Massimello, Italia, 2009 Jean Bernard Moings, Ranska, 2011 Guido Massimello, Italia, 2013 Alain Pecoult, Ranska, 2015 Elena Vespa, Italia, ja 2017 Elina Haapaniemi, Suomi.

Yhdistys on jäsenenä Kennelliitossa, Suomen Seurakoirayhdistyksessä, Helsingin Seudun Kennelpiirissä, Suomen Palveluskoiraliitossa ja Suomen Agilityliitossa.

Jalostustoimikunnan organisaatio

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoiminnassa on kolme rotua; pitkäkarvainen pyreneittenpaimenkoira, lyhytkarvainen pyreneittenpaimenkoira ja pyreneittenkoira.

Suomen Pyreneläiset ry:n syyskokous on 25.10.2008 päättänyt yhdistää rotujensa jalostusta hoitavat jalostusjaostot yhdeksi, yhteiseksi jalostustoimikunnaksi.

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kuusi jäsentä. Yhdistyksen hallitus nimittää puheenjohtajan joka yhteistyössä hallituksen kanssa muodostaa jalostustoimikunnan.

Puheenjohtajan ja jäsenten toimikausi määräytyy jalostustoimikunnan toimintaperiaatteiden mukaisesti. Jalostustoimikunnan toimintaperiaatteet on sovittu jalostustoimikunnan kokouksessa 23.2.2009, hallitus on vahvistanut toimintaperiaatteet 7.3.2009 ja yhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous 21.3.2009 vahvisti jalostustoimikunnan toimintaperiaatteet. Toimikunnan jäsenten tulisi edustaa monipuolisesti yhdistyksen edustamien rotujen ja rotumääritelmien sekä jalostuksen tuntemusta.

Yhdistyksellä oli vaikeuksia saada nimitettyä toimihenkilöitä jalostustoimikuntaan. Vuosina 2010–2011 toimikunta toimi ilman puheenjohtajaa (hallituksen puheenjohtaja toimi ”sijaisena”), eikä siinä

alun jälkeen ollut säädettyä määrää jäseniä. Vuoden 2012 alkaessa toimikunta kasattiin kokonaan uusiksi, jonka jälkeen se on ollut täysilukuinen vuoteen 2016 asti. Vuoden 2017 alusta toimikunta on ollut vajaalla miehityksellä. Halukkaita toimihenkilöitä ei ole saatu mukaan jalostustoimikuntaan.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on vaalia edustamiensa rotujen tilaa ja kehitystä maassamme. Jalostustoimikunta kerää, välittää, tallentaa ja arkistoi rotujaan koskevaa tietoutta. Lisäksi jalostustoimikunta huolehtii edustamiensa rotujen kasvatukseen ja jalostukseen liittyvästä neuvonnasta ja opastamisesta sekä noudattaa Jalostuksen tavoiteohjelmien (JTO) ja jalostustoimikunnan toimintaperiaatteita.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröintiin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröintiin.

Mitä yllä mainitut luvut tarkoittavat käytännössä pyreneittenkoirilla, joilla keskimääräinen neljän vuoden rekisteröintimäärä on viimeisen 12 vuoden aikana ollut 261 (taulukko 1.) ja pentuekoko 7		
Jalostukseen tulisi käyttää 28 % koirista	Yhdellä koiralla saisi olla korkeintaan 13 jälkeläistä	Toisen polven jälkeläisiä saisi olla korkeintaan 26

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär - parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

(Lähde: Kennelliiton jalostusta ja populaatiogenetiikkaa käsittelevät artikkelit, Katariina Mäki)

Taulukko 1. Pyreneittenkoirien rekisteröintimäärät, keskimääräinen jalostukseen käyttöikä sekä vuosittaisen sukusiitosprosentin keskiarvo vuosilta 2007-2016

Vuosi	Pennut	Tuonnit	Rekisteröinnit yhteensä	Jalostusikä, urokset, km	Jalostusikä, nartut, km	Sukusiitosprosentti ka
2007	55	5	60	4v 1kk	3v 6kk	1,57
2008	105	7	112	3v 7kk	2v 11kk	3,63
2009	34	1	35	3v 9kk	3v 10kk	4,68
2010	53	8	61	2v 6kk	4v	1,05
2011	40	5	45	3v 9kk	3v	5,23
2012	51	8	59	4 v 2 kk	2 v 11 kk	0,34
2013	38	3	41	5v	3 v 7 kk	0,25
2014	46	8	54	3 v 5 kk	3 v 5 kk	0,6
2015	27	4	31	2 v 8 kk	3 v 4 kk	2,28
2016	78	3	81	4 v 1 kk	4 v 5 kk	0,73
Yhteensä	527	52	579			ka 2,04%

(Lähde: KoiraNet. Käytetyt lyhenteet: km = keskimääräinen, ka = keskiarvo).

Jalostukseenkäyttöiässä ei ole havaittavissa sen enempää nousu- kuin laskutendenssiäkään. Keskimääräinen vuosittainen sukusiitosaste rodussa on vaihdellut välillä 0,25-5,23 keskiarvon ollessa 2,04 aikajaksolla 2007-2016. 5,23 on ehdottomasti liian korkea ja selittyy yhdellä sisarusparituksella; kaikkien muiden vuoden 2011 pentueiden sukusiitosprosentti oli alle 0,65.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostuspohjan laajuutta kuvaa tehollinen populaatiokoko. Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen.

Tehollisesta populaatiokoosta huolehtiminen kuuluu sekä uroksen- että nartunomistajille Koirapopulaation perinnölliseen monimuotoisuuteen vaikuttaa se, mitä ja minkä sukuisia yksilöitä jalostukseen käytetään, mutta myös miten paljon kutakin yksilöä käytetään. Yksittäisen jalostuskoiran ja sen perimän osuus koirakannassa ei saisi nousta kohtuuttoman suureksi.

Ongelmaksi muodostuu yleensä suosittujen siitosurosten liikakäyttö, ns. matadorijalostus.

Populaation monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta pitäisi käyttää mahdollisimman monia perusvaatimukset täyttäviä yksilöitä; sekä uroksia että narttuja. Tehollinen populaatio määrittää jalostuspohjan laajuuden ja sitä kautta sukusiitoskertoimen kasvunopeuden ja alleelihävikin populaatiossa. Tehollisen koon ollessa alle 50 populaatio on erittäin haavoittuvaisessa tilassa.

Siitoskoirien sukupuolijakauma vaikuttaa tähän lukuun, jonka minimissään tulisi olla n. 200 jalostuskoiraa. Tehollinen populaatio ei kasva, jos samaa urosta käytetään monelle nartulle.

Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tehokkaasti vain käyttämällä sekä useita narttuja että uroksia.

Taulukko 2. Jalostuspohja 4 sukupolvea kohti

Vuosi	jalostukseen käytetyt urokset	jalostukseen käytetyt nartut	isät/emät	uroksista käytetty jalostukseen	nartuista käytetty jalostukseen	tehollinen populaatio	tehollisen populaation osuus maksimista
2007	28	37	0,76	7 %	14 %	45	48 %
2008	34	45	0,76	9 %	15 %	54	53 %
2009	32	42	0,76	11 %	15 %	51	58 %
2010	28	32	0,88	13 %	17 %	41	53 %
2011	27	30	0,90	15 %	20 %	39	53 %
2012	20	26	0,77	17 %	20 %	32	55, %
2013	22	29	0,76	15 %	20 %	35	55 %
2014	23	25	0,92	14 %	18 %	32	53 %
2015	23	24	0,96	13 %	14 %	32	53 %
2016	21	25	0,84	4 %	7 %	31	48 %

Taulukossa viimeisien vuosien prosentiosuudet tulevat vielä nousemaan.

Taulukko 3. 10 vuoden aikana runsaimmin käytetyt (eniten pentuja saaneet) 15 urosta

Uroksen nimi	synt. vuosi	pentueet yht	pennut yht	osuus 10 vuoden aikana suomessa syntyneistä pennuista	kumulatiivinen %	toisen polven jälkeläiset
1.Fago De Alba de los Danzantes	2006	6	44	8,35%	8%	57
2.Pyrzillac's Ursamajor	2006	4	33	6,26%	15%	6
3.Ceres du Pic de Viscos	2007	4	21	3,98%	19%	23
4.Grand Matador Dakota	2004	2	20	3,80%	22%	11
5.Rives d'Eaux Albus Tiwaz Ostara	2014	2	18	3,42%	26%	0
6.Itou de Bigerionnes	2013	3	17	3,23%	29%	0
7.Mantelisilmän Marcel	2003	2	16	3,04%	32%	9
8.Blanche Mer's Amorous	2006	3	16	3,04%	35%	7
9.Pyrview's Spartan Warrior	2009	4	16	3,04%	38%	31
10.Pyrzillac's Tacheron	2002	2	15	2,85%	41%	29
11.Chespace Tautavel	2012	2	15	2,85%	44%	9
12.Chespace Raison d'Etre	2011	2	14	2,66%	46%	0
13.Carretou du Neouvielle	2007	2	13	2,47%	49%	45
14.Chespace Tarbésan	2012	2	13	2,47%	51%	10
15. Polar Farma Stekot	2006	2	12	2,28%	54%	6

Jälkeläismäärät on siis laskettu urosten koko jalostuskäytön ajalta vuoteen 2016 asti. (Lähde: Koiranet, Jalostustilastot, Jalostukseen vuosina 2007-2016 käytetyt urokset)

Melkein kaikilla yllä mainituilla koirilla on viimeaikaisiin rekisteröintimääriin suhteutettuna enemmän jälkeläisiä kuin olisi suositeltavaa perimän monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Neljällä uroksista on liikaa toisen polven jälkeläisiä. 14 urosta on tuottanut 50% kymmenen vuoden aikana syntyneistä rekisteröidyistä pennuista.

Tarkastellaan yllä mainittujen urosten sukulaisuussuhteita:

Fago de Alba de los Danzantes on Chespace Tautavelin, Tarbésanin ja Raison d'Etren isä. Tautavel ja Tarbésan ovat Carretoun jälkeläisiä toisessa polvessa. Pyrzillac's Tacheron ja Ursamajor ovat sukulaisia. Rives d'Eaux Albus Tiwaz Ostara ja Itou du Bigerionnes isänisä on Biados de Alba de Los Danzantes.

Taulukko 4. 10 vuoden aikana runsaimmin käytetyt (eniten pentuja saaneet) 15 narttua

Nartun nimi	synt. vuosi	pentueet yht	pennut yht	osuus 10 vuoden aikana suomessa syntyneistä pennuista	kumulatiivinen %	toisen polven jälkeläiset
1.Opal de Joli Jaunter	2011	3	21	3,98%	4	6
2.Azeitia	2005	2	20	3,80%	8	1
3.Wonderwhite's Good Guess	2006	2	18	3,42%	11	5
4.Chespace Milla Mignonne	2008	3	17	3,23%	14	17

5.Bell'Venla de la Plaine d'Astree	2006	2	16	3,04%	17	16
6.Fleurette Coquina Patou de l'Hourquette	2010	3	14	2,66%	20	9
7.Angel's Joy Cascade	2004	2	13	2,47%	23	8
8.Noblesse de Joli Jaunter	2011	2	13	2,47%	25	18
9.Echo de'Chien Bewitched	2011	1	12	2,28%	27	0
10.Echo de'Chien Amelie Queen	2010	2	12	2,28%	30	0
11.Covermount Betty Boop	2009	1	11	2,09%	32	35
12.Domaco's Travelling Rose	2004	2	11	2,09%	34	9
13.Celia du Pic de Viscos	2007	2	10	1,90%	36	15
14.Chespace Ivoire	2003	1	10	1,90%	38	16
15.Grand Matador Holly	2005	1	10	1,90%	40	0

Jälkeläismäärät on siis laskettu narttujen koko jalostuskäytön ajalta vuoteen 2016 asti. (Lähde: Koiranet, Jalostustilastot, Jalostukseen vuosina 2007-2016 käytetyt nartut)

Kuudella yllä mainituilla koirilla on viimeaikaisiin rekisteröintimääriin suhteutettuna enemmän jälkeläisiä kuin olisi suositeltavaa perimän monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Yhdellä nartuista on liikaa toisen polven jälkeläisiä. 24 narttua on tuottanut 50% kymmenen vuoden aikana syntyneistä rekisteröidyistä pennuista.

Tarkastellessa sukulaisuussuhteita todetaan useimpien listalla esiintyvien narttujen olevan joko keskenään tai edellä esitettyjen urosten kanssa jollain tavalla sukua. Noblesse ja Opal on läheistä sukua, (isä /emänsä sama). Azeitian isoisä on Tacheron. Wonderwhite's Good Guess on Tacheronin siskon Tourlamourin tytär. Ivoire on Milla Mignnonnen isoäidin sisko. Fleurette Coquina Patou de l'Hourquette, Domaco's Travelling Rose, Grand Matador Holly ja Angel's Joy Cascade eivät ole läheistä sukua muiden listalla esiintyvien narttujen kanssa. Celia du Pic de Viscos ja Bell'venla de la Plaine d'Astree ovat puolisiskokset.

Echo de'Chien Bewitched ja Covermount Betty Boop on Carretoun tytär. Echo de'Chien Amelie Queen on Pyrview's Spartan Warriorin tytär. Biados de Alba de Los Danzantes on narttujen Celia du Pic de Viscos ja Bell'venla de la Plaine d'Astree isä, sekä urosten Rives d'Eaux Albus Tiwaz Ostara ja Itou du Bigerionnes isänisä.

Urosten ja narttujen sukulaisuussuhteita tarkasteltaessa, voidaan todeta, että jalostuspohja pyreneittenkoirilla on huolestuttavan kapea. Geenipoolia pitäisi pyrkiä määrätietoisesti kasvattamaan käyttämällä mahdollisimman monia terveitä ja rodunomaisesti käyttäytyviä eri koiria jalostukseen.

Taulukko 5. Jalostukseen käytetyt urokset, jälkeläismäärät ja jälkeläisten prosentuaalinen osuus 2013-2016 Suomessa syntyneistä ja rekisteröidyistä koirista. Lihavoidulla merkitty urokset, joiden jälkeläisten määrä kyseisenä ajankohtana ylittää kahden/ neljän vuoden rekisteröinnistä jalostussuosituksen mukaisen 10/5 %:n rajan.

Nartut	2 vuotta rek.yht. 112 kpl 2015-2016 (10%)	4 vuotta rek.yht 207 kpl 2013-2016 (5%)	Pentueita/ Pentuja yht.
Fago de Alba de los Danzantes	11,43%	10,1%	3/21
Rives D'Eaux Albus Tiwaz Ostara	17,14 %	8,7%	2/18
Itou de Bigerionnes	16,19%	8,2%	3/17
Chespace Tautavel	6,67%	6,8%	2/15
Chespace Raison d'Etre		6,7 %	2/14
Chespace Tarbésan	9,52%	6,7 %	3/14

Echo De'Chien Avangard King	11,43%	5,8 %	2/12
Pyrvie's Spartan Warrior		7,7 %	4/16
Chespace Ylang Ylang	8,57%	4,3 %	1/9
Varjomäen Riemu		3,8 %	1/8
Varjomäen Eemeli	7,62%	3,8 %	1/8
Sans Céder Camembert		3,8 %	1/8
Pinnakinpiha Voldemort		3,4 %	1/7
Cmuri II du Neouvielle		3,4 %	1/7
Angel's Joy Pontos Testarossa	5,71%	2,9 %	1/6
Kondor du Mas de Beauvoisin	5,71%	2,9 %	1/6
Pikkukummun Kuutamokeikka		1,4 %	1/3
Rejaumont Galliagh of Nauvoo		1 %	1/2
Chespace Patron	0,95%	1,4 %	2/3
Plyygihebeli	0,95%	0,5%	1/1
Vi'Skaly's Stage Diver		0,53%	1/1

Taulukko 6. Jalostukseen käytetyt nartut, jälkeläismäärät ja jälkeläisten prosentuaalinen osuus 2013-2016 Suomessa syntyneistä ja rekisteröidyistä koirista. Lihavoidulla merkitty nartut, joiden jälkeläisten määrä kyseisenä ajankohtana ylittää kahden/ neljän vuoden rekisteröinnistä jalostussuosituksen mukaisen 10/5 %:n rajan.

Nartut	2 vuotta rek.yht.112 kpl 2015-2016 (10%)	4 vuotta rek.yht 207 kpl 2013-2016 (5%)	Pentueita/ Pentuja yht.
Opal de Joli Jaunter	11,43%	10,10%	3/21
Fleurette Coquina Patou de l'Hourquette	4,76%	6,80%	3/14
Noblesse de Joli Jaunter	5,71%	6,28%	2/13
Echo De'Chien Amelie Queen	4,76%	5,79%	2/12
Echo De'Chien Bewitched	11,43%	5,79%	1/12
Chespace Question Piège	8,57%	4,34%	1/9
Chanel II Farma Stekot	8,57%	4,34%	1/9
Domaco's Raquel		4,34%	2/9
Tuohirinteen Adalmina	7,62%	3,86%	1/8
Chespace Nuit d'Ete		3,86%	2/8
Islandogs First Countess of Gotland		3,86%	1/8
Helette des Brumes de la Comtee	6,67%	3,38%	1/7
Domaco's Superstar		3,38%	1/7
Soulman's Ariel	6,67%	3,38%	1/7
Chespace Quintessence	6,67%	3,38%	1/7
Anayet Patou de l'Orri		3,38%	1/7
Chespace Milla Mignonne		2,89%	1/6
Varjomäen Elle	5,71%	2,89%	1/6
Bianca Perla Silesia	5,71%	2,89%	1/6
Chespace Turguilla	4,76%	2,41%	1/5
Cygnus		1,45%	1/3
Chespace Pépite d'Or		0,96%	1/2
Chespace Règle d'Or		0,96%	1/2
Belle		0,48%	1/1
Blaireau Noire Anor	0,95%	0,48%	1/1

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Alla olevassa taulukossa pyreneittenkoirien rekisteröinnit Ruotsissa vuosilta 1992-2017. Rekisteröintimääriä rodun kotimaassa Ranskassa, sekä Espanjassa emme ole saaneetselville vuoden 2010 jälkeen.

Taulukko 7

Vuosi	Ranska	Espanja	Ruotsi
1992	735	430	104
1993	698	471	121
1994	684	394	105
1995	606	430	85
1996	658	437	125
1997	528	329	105
1998	597	315	85
1999	469	182	85
2000	408	150	99
2001	417	116	66
2002	418	138	38
2003	376	146	93
2004	407	97	97
2005	377	108	90
2006	389	140	76
2007	411	121	43
2008	509	122	62
2009	434	105	55
2010	592	94	66
2011			78
2012			78
2013			68
2014			60
2015			43
2016			86
2017			37

Ranskasta tai Espanjasta ei löydy useita täysin erillisiä linjoja. Ranskasta on vaikea enää löytää koiria, joiden takana ei olisi Estom du Comte de Foix ja useimpien espanjalaisten koirien takaa löytyy Sautor de l'Oronet. Ruotsiin on tuotu koiria paitsi Euroopasta myös Englannista ja Yhdysvalloista ja tämän ansiosta sieltä löytyy koko Eurooppaa ajatellen joitain harvinaisempia sukulinjoja edustavia koiria.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Vaikka vuosittaista vaihtelua on ollut, on pyreneittenkoirien rekisteröinti pysynyt Suomessa melko tasaisena 2000-luvun alusta alkaen keskiarvon ollessa 68. Ajanjaksolla 2007-2016 rekisteröinnin keskiarvo on 59 vuotta kohti. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin yhden sukupolven mittainen ajanjakso vuosina 2003-2006, jolloin vuosittainen rekisteröintimäärä oli keskimäärin 100. Rodun kotimaassa Ranskassa 10 viime vuoden (laskettu 2010 asti) rekisteröintien vuosittainen keskiarvo on 433, Espanjassa 119 ja Ruotsissa 67. Nämä kolme ovat olleet merkittävimmät tuontimaat viimeisten neljän vuoden aikana. Kovin uutta verta ei näistäkään ole löytynyt, sillä kahta tuontikoira lukuun ottamatta kaikkien sukutaulusta löytyvät taulukon 7. koirat eli ne samat mitä eniten löytyy Suomessa syntyneidenkin pentujen takaa. Etenkin Keski-Euroopassa on käytetty parhaita koiria, yleensä näyttelyvoittajia, todella runsaasti, ja nämä koirat löytyvät nyt lähes kaikkien eurooppalaisten koirien sukutauluista.

Jalostukseenkäyttöissä ei ole havaittavissa sen enempää nousu- kuin laskutendenssiäkään. Urosten jalostukseenkäyttöikä on vaihdellut välillä 2,6-5 vuotta ja narttujen välillä 2,11-4,5 vuotta. (Edellä pilkun jälkeinen luku tarkoittaa kuukausia eikä vuoden kymmenesosia).

Keskimääräinen vuosittainen sukusiitosaste rodussa on vaihdellut välillä 0,25-5,23. 5,23 on ehdottomasti liian korkea ja selittyy yhdellä sisarusparituksella; kaikkien muiden vuoden 2011 pentueiden sukusiitosprosentti oli alle 0,65. Vuonna 2008 tehtiin yksi äiti-poika-

paritus, mutta rekisteröintejä oli selvästi enemmän, joten keskimääräinen SSP ei noussut yhtä korkeaksi kuin vuonna 2011.

Jalostuskanta on niin pieni, että on vaikeaa saada tehollinen populaatio pysymään yli 50, ja rodun tilanne on hyvin haavoittuvainen. Tehollisen populaation osuus on laskenut vuosien 2001-2010 40,3:stä prosentista vuosien 2007-2016 jaksossa 39,2 prosenttiin. Tehollisen kannan koon laskutapa antaa kuitenkin yliarvon todellisuuteen nähden, koska kaava olettaa koirille tasaiset jälkeläismäärät. Kun jalostuskoirien sukulaisuussuhteet huomioidaan, tehollinen populaatio laskee pienemmäksi.

Tehollisesta populaatiokoosta huolehtiminen kuuluu sekä uroksen- että nartunomistajille.

Tehollinen populaatio ei kasva, jos samaa urosta käytetään monelle nartulle. Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tehokkaasti vain käyttämällä sekä useita narttuja että uroksia. Koska pentueet rodussamme ovat keskimäärin suuria, tulisi nykyisin mahdollista kaksoisastutusta myös hyödyntää tehollisen jalostuspohjan kasvattamiseksi.

Isät/emät – suhde on vaihdellut välillä 0,75-1 vuosilta 2007-2016. Vuosina 2007-2016 on käytetty 71 eri urosta. Samana aikana on käytetty 85 eri narttua.

2000-luvun alussa käytettiin jalostukseen keskimäärin 30% syntyneistä nartuista ja 16% syntyneistä uroksista, vuonna 2011 (ohjelma laskee sukupolvelle tästä taakse päin) vain 9% uroksista ja 8% nartuista. Tämä saattaa selittyä osittain uusilla tuonneilla.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun

käyttötarkoituksesta:

”Pyreneittenkoiria on käytetty suojelemaan itsenäisesti karjalaumojia pedoilta. Jalostuksessa päähuomio on kiinnitetty vahtimis- ja varoittamisominaisuuksiin sekä laumaan leimautumiseen. Tämän ansiosta koirasta on tullut voimakas ja ketterä, sekä suojeltaviaan kohtaan lempeä ja kiintyvä. Itsenäisyys ja aloitekyky ovat ominaisia tälle suojelukoiralle, minkä vuoksi isännältä vaaditaan tiettyä auktoriteettia.” Hylkäävänä virheenä mainitaan: vihaisuus.

4.2.2 Jakautuminen näyttely-käyttö-tms. linjoihin

Pyreneittenkoirissa ei ole havaittavissa eri linjojen perusteella jakoa näyttely- tai työkoiriin. Asiaa ei ole tutkittu, vaan lähinnä erot ovat yksilöllisiä eri linjoissa. Aivan kaikista ei ole työkoiriksi ja jotkut yksilöt taas täyttävät paremmin rotumääritelmän ihanteen menestyen siten näyttelypuolella. Näyttelyt ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö koira voisi olla myös hyvä työkoira.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai

käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Pyreneittenkoirien PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty mitään luonteeseen, käyttäytymiseen tai käyttöominaisuuksien testaamiseen tai kuvaamiseen.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Pyreneittenkoiralle on tyypillistä ja alkuperäiskäytössä välttämätöntä kiintyä ja leimautua erittäin voimakkaasta laumaansa. Tämä altistaa eroahdistukselle, jota pyreneittenkoirat saattavat oireilla haukkumalla, kuolaamalla ja läähättämällä, virtsaamalla ja ulostamalla sekä tuhoikäyttämällä. Sisälle asuntoon sulkeminen tuntuu ahdistavan koiria enemmän kuin ulos jättäminen, tai sitten oireilu ei vaan näy ulkona yhtä selvästi kuin sisällä. Ainakin kaksi pyreneittenkoiraa on lopetettu vaikean eroahdistuksen vuoksi.

Omalla reviirillään pyreneittenkoirat ovat voimakkaan vahtivaisia ja dominoivia: kaikki aidan ulkopuolella kulkevat uhkaavaksi koetut ihmiset, eläimet ja kulkuneuvot haukutaan; moni pyreneittenkoira vahtii jopa reviirinsä ilmatilaa ilmoittaen linnuista ja lentokoneista! Mutta terveysnäköisellä pyrrin käyttäytyminen muuttuu, kun omistaja toivottaa vieraan tervetulleeksi ja päästää portista sisään: tällöin ollaan pian tuttuja ja kerjätään rapsutuksia ja muuta huomiota. Vieraat koiratkin hyväksytään usein, kunhan ne käyttäytyvät kohteliaan alistuvasti. Aikuiset, etenkin astuneet urokset eivät kuitenkaan yleensä suvaitse vieraita aikuisia uroksia reviirillään.

Pieni osa pyreneittenkoiria pelkää ukkosta, ampumista, raketteja ja muita kovia ääniä. Äänipelko, niillä joilla sitä on, lisääntyy usein iän myötä ja on muutamilla koirilla muuttunut paniikinomaiseksi peloksi (koira saattanut tulla läpi aidoista, ikkunoista). Äänipelko on voimakkaasti perinnöllinen asia ja sekä vaikeuttaa koiran pitoa, että aiheuttaa koiralle itselleen kärsimystä. Arkoja tai aggressiivisia

koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste

JTO:n tarkistamisen jälkeen vuonna 2012 jäsenistölle tehty Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste on lisätty JTO:n liitteeksi korjausten yhteydessä. Koosteesta löytyy yhteensä 30 pyreneittenkoiran vastaukset. Päivitetty 10.2.2017

Luonnetestitulokset

Pyreneittenkoiria on luonnetestattu vuoden 2016 loppuun mennessä 56 koira. 2012-2016 välisenä aikana yhteensä 9 koira. Määrä ei ole paljon rekisteröintimääriin verrattuna. Pyreneittenkoiria toivotaan jatkossa testattavan enemmän. Vuoden 2016 loppuun mennessä ei oltu MH-luonnekuvattu yhtäkään pyreneittenkoira.

2007-2016 rekisteröitiin yhteensä 579 pyreneittenkoira, luonnetestissä kävi 25 koira. Vuosina 1992-2006 testatuista koirista 5 on saanut kokonaispistemäärän, joka on alle 75 pistettä. Yksi koira on ollut laukausaltis.

2007-2011 rekisteröitiin yhteensä 313 pyreneittenkoira ja luonnetestissä kävi 16 koira. Vuosina 2007-2011 testatuista koirista 2 koira on saanut kokonaispistemäärän, joka on alle 75 pistettä sekä yksi koira on saanut testituloksen 0 eli testi on keskeytetty (keskeytyksen syy ei ole tiedossa). Kolme koira ovat saaneet merkinnän laukausaltis.

2012-2016 rekisteröitiin yhteensä 266 pyreneittenkoira ja luonnetestissä kävi 9 koira. Oheisessa taulukossa näkyy vuosina 2000-2016 testattujen koirien tulokset.

Luonnetestit 2000-2016

Testikertoja yhteensä 45, uroksia 22, narttuja 23
Pisteitä keskimäärin 92

Loppupisteiden jakauma

miinuspisteitä	1	2%
0-74	13	28%
75-149	25	55%
150-200	5	11%
yli 200	1	2%

Ampuma-alttiita 6 13%

OPTIMIARVOSANAT (+3)

Toimintakyky	0	0%
Terävyys	6	13%
Puolustushalu	8	17%
Taisteluhalu		0%
Hermorakenne	0	0%
Temperamentti	4	8%
Kovuus	5	11%
Luoksepäästävyys	34	75%

NEGATIIVISET ARVOSANAT

Toimintakyky	26	57%
Terävyys	1	2%
Puolustushalu	11	24%
Taisteluhalu	38	84%
Hermorakenne	3	6%
Temperamentti	2	4%
Kovuus	8	17%
Luoksepäästävyys	2	4%

Taulukko 8 ARVOSANAJAKAUMAT

	+3	+2	+1	-1	-2	-3
Toimintakyky	-	-	40%	51%	6%	-
Terävyys	13%	-	82%	-	2%	-
Puolustushalu	17%	-	55%	24%	-	-
Taisteluhalu	-	13%	-	33%	44%	6%

Hermorakenne	-	13%	77%	6%	-	-
Temperamentti	8%	82%	2%	2%	2%	-
Kovuus	11%	-	68%	-	15%	2%
Luoksepäästävyys	75%	17%	-	2%	2%	-

Taulukko 9

2	2	2	2	2	2	2	2	20	2	2	2	2	2	2	2	2	2
0	0	0	0	0	0	0	0	08	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0		0	1	1	1	1	1	1	1	
0	1	2	3	4	5	6	7		9	0	1	2	3	4	5	6	
-	1	2	-	2	4	8	4	13	-	1	1	-	3	3	1	2	

lähde Lankisen tietokanta

Taulukko 10

YHTEENVETO VUOSILTA 1992-2011						
PYRENEITTENKOIRA						
LUONNETESTIOSIOT	+3	+2	+1	-1	-2	-3
I Toimintakyky (15)	-	2	19	20	3	-
II Terävyys (1)	5	-	38	-	1	-
III Puolustushalu (1)	8	-	27	8	-	-
IV Taisteluhalu (10)	-	5	-	21	16	2
V Hermorakenne (35)	-	9	34	1	-	-
VI Temperamentti (15)	5	38	-	1	-	-
VII Kovuus (8)	7	-	26	-	10	1
VIII Luoksepäästävyys (15)	37	5	1	1		
Laukauspelottomuus	+++	++	+	-	--	
1.1.2007 lähtien +++	8	4	-	3	-	
Laukauspelottomuus	+	++	+++	-	--	
1.1.1996 lähtien +	19	3	-	1	-	
ennen 1996 testatut (laukaus)	6 kpl					
	1992-2006	2007-2011	yht.			
UROKSIA	18	5	23			
NARTTUJA	11	11	22			
YHTEENSÄ	29	16	45			
Testi keskeytetty		1				
Testi uusittu	1					
	Lähde: KoiraNet, Palveluskoirat-lehti, Lankisen tietokanta					

Tyypillinen pyreneittenkoira luonnetestitulosten perusteella:

Toimintakyky	-1 pieni / +1 kohtuullinen
Terävyys	+1 pieni ilman jäljellejäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	+1 pieni
Taisteluhalu	-1 pieni / -2 riittämätön
Hermorakenne	+1 hieman rauhaton
Temperamentti	+2 kohtuullisen vilkas
Kovuus	+1 hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	+3 hyväntahtoinen luoksepäästävä avoin
Laukauspelottomuus	+++ laukauserma

Pyreneittenkoira on laumanvartija. Ne eivät ole omistajaansa uskollisesti palvelevia koiria, vaan enemmänkin varsin alkukantaisilla vaistoilla varustettuja, itsenäiseen työskentelyyn kehitettyjä koiria. Laumanvartijan toimintaan vaikuttaa paljon oma reviiri, joten luonnetestipaikka eikenenkään-maalla, ei välttämättä kerro koko totuutta koiran luonteesta. Testituloksissa ei tule tarkastella vain lopullisia pistemääriä, vaan koko testiä eri osa-alueittain.

Luonnetestin eri osiot pyreneittenkoiralla

Lainaukset otettu luonnetestin arvosteluohjeista.

Toimintakyky (kerroin 15) kelkkakoe + pimeä huone: *"Toimintakykynä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. Lähin vastaava inhimillinen vastine toimintakyvyllä on rohkeus."*

Suurin osa pyreneittenkoirista on varustettuna pienellä (-1) tai kohtuullisella (+1) toimintakyvyllä. Tulokseen saattaa vaikuttaa pyreneittenkoirien vahva reviirikäyttäytyminen eli toiminta ei ole kovin rohkeaa tai vahvaa kun kyseessä ei ole koiran oma reviiri. Myöskään perheenjäsenen tuoma turva ei välttämättä ole kovin merkityksellinen laumanvartijalle. Toisaalta testattavana on ollut myös kaksi hyvän (+2) toimintakyvyn omaavaa koira.

Terävyys (kerroin 1) seinäkoe: *"Terävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi."*

Selvästi suurin osa pyreneittenkoirista on varustettu pienellä terävyydellä (+1), mikä on rodunomainen tulos.

Puolustushalu (kerroin 1) hyökkäys: *"Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäyksen tai hyökkäysyrityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa tai reviiriään."*

Selkeästi suurin osa pyreneittenkoirista omaa testitilanteessa pienen (+1) puolustushaluan. Joko koira ei ota hyökkääjää tosissaan tai sillä ei ole halua puolustaa. Odotettavin tulos olisi +3 kohtuullinen, hillitty, minkä muutama koira on tuonut esille testissä.

Taisteluhalu (kerroin 10) taisteluleikki: *"Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggressioon. Taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima."*

Tästä osiosta pyreneittenkoirat saavat pääsääntöisesti pienen (-1) tai riittämättömän (-2). Pyreneittenkoira ei yleensä lähde taisteluleikkiin mukaan, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Hermorakenne (kerroin 30): *"Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloja ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä."*

Testattujen pyreneittenkoirien hermot ovat olleet suurimmaksi osaksi kunnossa, yleisin tulos on hieman rauhaton (+1), sekä muutama tasapainoinen (+2).

Temperamentti (kerroin 15) tynnyri: *"Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin."*

Pyreneittenkoirat ovat pääsääntöisesti kohtuullisen vilkkaita (+2), mikä onkin rodulle oletettavaa, myös vilkas (+3) on toivottava tulos.

Kovuus (kerroin 8) sateenvarjo: *"Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia."*

Tässä osiossa tulee ehkäpä eniten ei-toivottuja tuloksia eli pehmeitä (-2) koiria. Tyypillisiin tuloksiin on hieman pehmeä (+1), mikä on rodunomaista laumanvartijalle. Myös toinen toivottava tulos eli kohtuullisen kova (+3) on muutamalla pyreneittenkoiralla. Liian pehmeä koira taasen pelkää liikaa asioita ympärillään, eikä palaudu niistä tarpeeksi nopeasti. Myös yksi erittäin pehmeä (-3) tulos on saatu. Koiran pehmeys näkyy muuallakin koko testin aikana, ei pelkästään sen erikosikokeessa.

Luoksepäästävyys: *"Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin."*

Lähes kaikki pyreneittenkoirat ovat rodunomaisesti hyväntahtoisia, luoksepäästäviä ja voimia (+3). Myös joitakin hieman tai aavistuksen pidättyväisiä (+2) koiria on ja sekin on rodunomainen tulos. Yksi koira on saanut selvästi pidättyväisen (-1) tuloksen, se ei ole toivottavaa.

Laukauspelottomuus: *"Koiran laukauspelottomuus testataan ampumalla 9 mm paukkupanoksilla vähintään kaksi ja enintään viisi laukausta. Laukauspelottomuus testataan aina testin viimeisenä"*

osasuorituksena."

Pyreneittenkoirat eivät ole pääasiassa reagoineet ampumiseen. Viisi koira on saanut laukausaltis merkinnän 2007 vuoden jälkeen ja vain yksi koira tätä ennen.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rotumääritelmä määrittelee käytön seuraavasti: Vuoristossa käytettävä karjalaumojen suojelija. Rodun kotimaassa Ranskassa pyreneittenkoiraa on alun perin käytetty laumanvartijana/ suojelijana petoja vastaan. Ranskassa pyreneittenkoiria toimii edelleen alkuperäisessä tehtävässään. Tämä työ vaatii koiralta rohkeutta, itsenäistä päättelykykyä ja laumaansa leimautumista.

Muuallakin maailmassa on joitakin työkäytössä olevia pyreneittenkoiria, myös Suomessa. Suurimmaksi osaksi rotu on kuitenkin seurakoirana.

Pyreittenkoirien alkuperäiskäyttö tuotantoeläimien suojelijoina on lisääntynyt Suomessa. Useammalla kasvattajalla on myös siipikarjaa tai lampaita itsellään.

Rodun piirissä on kuitenkin herännyt kiinnostus testata pyreneittenkoirien soveltuvuutta työkoiriksi. Epävirallinen konesusi- ja konekarhutesti on kiinnostanut monia rodun kasvattajia ja harrastajia. Testissä katsotaan koiran reaktioita kohdatessaan konesuden tai -karhun.

Mielipiteet käytöstä, nimenomaan lauman suojelijana, jakautuvat kahteen leiriin: jotkut ovat sitä mieltä, ettei pyreneittenkoirista enää ole alkuperäiseen käyttöönsä, sen vuoksi, että vietti suojella laumaa on kadonnut. Toinen osa on sitä mieltä, että kyseinen ominaisuus on tallella ja se näkyy esimerkiksi koirien tavassa suojella vaikkapa perheen lapsia.

Espanjassa vuonna 1999 aloitettu Teresa Verda Gauerin ja Gilbert Guillotin tekemä tutkimus vertaili pyreneittenkoirien ja pyreneittenmastiffien ominaisuuksia laumanvartijan tehtäviin. Tutkimuksessa todettiin pyreneittenkoiran kykenevän laumanvartijan tehtävään.

Laumanvartijan leimauttaminen laumaan pitäisi aloittaa mieluiten jo pentuna ja vanhemman koiran opastuksella. Pyreneittenkoirista niin kuin muistakin laumanvartijoista löytyy työkoiriksi soveltuvia koiria ja enemmän seurakoiriksi soveltuvia, jotka ovat ehkä jo hieman menettäneet ominaisuuksia joita työkoiralta vaaditaan, siksi olisi tärkeää kiinnittää työkoiraa valitessa erityistä huomiota pennun luonteeseen. Rohkea ja rauhallinen pentu on mahdollisesti paras vaihtoehto työkoiraksi. Suomessa Teet Otstavel on aloittanut laumanvartijarotujen tutkimisen.

Yksittäiset koirat ovat kilpailleet Agilityssä ja TOKOssa. Muutama koira toimii ”terapiakoirana” vierailien esimerkiksi vanhainkodeissa. Pyreneittenkoiria on käytetty myös luku-/kirjastokoirina.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Pyreneittenkoira on edelleen melko alkukantainen ja sillä on voimakas taipumus vahtimiseen. Se on terävämpi kuin ulkonäkö antaa olettaa. Itsenäisen luonteensa ansiosta pyreneittenkoiralta puuttuu liki kokonaan halu palvella; koira oppii kyllä asioita hyvinkin nopeasti, mutta toteuttaa saamiaan käskyjä lähinnä silloin, kun sille itselleen sopii.

Omalle väelle pyreneittenkoira on ystävällinen ja uskollinen, todellinen perhekoira, mutta se voi olla varautunut vieraita kohtaan. Pyreneittenkoiran ominaisuuksiin kuuluu, ettei se unohda kokemiaan asioita, näin ollen se saattaa suhtautua erittäin varautuneesti tilanteisiin, jotka on aikaisemmin kokenut jotenkin ikäviksi. Monesti koiran luonnetta tuntemattomat saattavat kuvitella varautuneisuuden olevan arkuutta. Arkojakin koiria toki löytyy, mutta arkuus ja hermostuneisuus pyreneittenkoirassa ovat epätyypillisiä ja ei-toivottuja piirteitä. Toinen epätyypillinen luonteenpiirre on aggressiivisuus.

Kasvattajille ja koirien omistajille suunnatussa vanhassa terveystieteellömlomakkeessa on myös luonneosio, jonka perusteella on tehty seuranta koirien luonteista. Luonteen takia lopetetuista koirista onkin saatu kyselyn avulla tietoa, mutta mitään selkeätä yhdistävää tekijää ei lopetettujen koirien väliltä ole löytynyt. Tavallisin koiran lopettamiseen johtanut käytösongelma on ollut hallitsematon aggressiivisuus, mutta myös vaikeat karkailuongelmat ovat johtaneet koirasta luopumiseen. Käytösongelmat saattavat johtua myös koiran epäonnistuneesta koulutuksesta. Vuoden 2018 alussa avautuvat uudelleen Kennelliiton terveystieteellömlomakkeet. Yhdistys kehottaa vastaamaan tähän kyselyyn. Rotuyhdistys saa tulokset käyttöönsä.

Pyreneittenkoira on herkkähaukkuinen. Koira myös mielellään laajentaa omaa reviiiriään

mahdollisuuksiensa mukaan. Tästä ominaisuudesta johtuen pyreneittenkoira ei yleensä pysy aitaamattomalla tontilla.

Pyreneittenkoira ei yleensä ole aloittelijan koira, vaan omistajalla olisi hyvä olla kokemusta isoista ja omapäisistä koirista. Tämä ei tarkoita, etteikö pyreneittenkoira sopisi myös ensimmäiseksi koiraksi, mutta omistajan on oltava erittäin määrätietoinen, johdonmukainen ja järjestelmällinen kasvatustyössään.

Pyreneittenkoira on erittäin aloitekykyinen ja itsenäinen. Omistajan on kyettävä saavuttamaan koiransa luottamus. Kun koira kasvatetaan johdonmukaisesti ja omistaja ansaitsee koiransa luottamuksen, hänellä on vuosikausiksi hyvin käyttäytyvä ystävä, joka puolustaa omaa väkeään, jopa oman henkensä uhalla.

Pyreneittenkoira kiintyy laumaansa (perheeseensä) voimakkaasti, mikä saattaa ilmetä eroahdistuksena. Pyreneittenkoira kokee laumansa suojelun elämäntehtäväkseen.

Se tarvitsee ehdottomasti hyvän peruskasvatuksen ja kasvavalla pennulla on oltava sosiaalisia kontakteja niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin. Pyreneittenkoiran kouluttaminen on haasteellista, mutta ei suinkaan mahdoton tehtävä. Kasvattajien tuki onkin äärimmäisen tärkeitä uudelle pyreneittenkoiran omistajalle pennun kasvaessa ja koitellessa rajojaan.

Näyttelyssä koira ei ole omalla reviirollaan, ja on hyvin harvinaista että pyreneittenkoira käyttäytyisi aggressiivisesti kehässä. Sen sijaan mainintoja ujosta ja arasta kehäkäyttäytymisestä tulee etenkin nuorille koirille.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista

Pyreneittenkoira on mitä suurimmassa määrin vielä työkoira ja sellaisena sen toivotaan myös säilyvän. Rodun kuuluisi saada toimia oman laumansa tai oman perheensä kanssa mahdollisimman paljon eikä viettä aikaansa yksistään odotellen omaa perhettä kotiin. Kyse on kuitenkin kohtalaisen aktiivisesta ja tekemistä kaipaavasta rodusta.

Näin todennäköisesti välttyttäisiin ongelmilta joita saattaa ilmetä jos koira turhautuu tai eroahdistuu. Eroahdistunut koira saattaa tehdä tuhojaan kotiloissa hajottaen ja sotkien tai vastaavasti masentuen ja menettäen elämänilonsa. Eroahdistunut koira saattaa myös alkaa käyttäytyä aggressiivisesti muita eläimiä ja ihmisiä kohtaan, myös omaa perhettä.

Kasvatuksessa täytyisi kiinnittää huomiota koirien luonteeseen ja käyttää jalostuksessa mahdollisimman hyväluonteisia ja terveiksi tutkittuja koiria, unohtamatta pitää geenipooli mahdollisimman laajana, ettei sorruttaisi käyttämään vain näyttelyissä menestyviä yksilöitä. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA–ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohje pyreneittenkoira:

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2018–31.12.2022.

Pentueen ulkomaista isää koskeva poikkeuslupa: pyreneittenkoiran PEVISA-vaatimukset eivät koske kohdussa maahantuotujen tai ulkomaisen uroksen astumisesta syntyneiden pentujen rekisteröintiä. Selvennyksenä mainittakoon, että poikkeuslupa koskee vain ulkomailla tapahtuneita astutuksia. Mikäli uros tuodaan Suomeen jalostuslainaan, se voi astua korkeintaan kaksi narttua, eli kaksi pentuetta. Tämän jälkeen koskee sitä samat PEVISA-säännöt kuin suomalaisia uroksia. Myös tuontispermalla voidaan siementää vain kaksi narttua, eli kahden pentueen sääntö koskee pakasteena tai tuoreena tuotua spermaa.

Ensimmäinen PEVISA-ohje oli voimassa vuosina 2008-2012. Ennen sitä jalostukseen käytettyjä koiria ei ollut pakko tutkia lonkkien tai kyynärien osalta.

Taulukko 11 Pyreneittenkoirien lonkkaniveltilastot 2007-2016 lausuntovuoden mukaan.

Vuosina 2007-2016 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvattu yhteensä 209 koiraa eli 36%.

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2007	7	9	4	2	0	22
2008	5	2	4	6	0	17
2009	22	6	5	2	1	36
2010	18	1	5	3	1	28
2011	5	3	2	1	0	11
2012	18	2	2	3	1	26
2013	7	4	3	2	0	16
2014	11	4	0	1	0	16
2015	7	5	4	0	0	16
2016	9	10	1	0	1	21
Yhteensä	109	46	30	20	4	209
%	52%	22%	14%	10%	2%	

Taulukko 12 Pyreneittenkoirien kyynärniveltilastot 2007-2016 lausuntovuoden mukaan.
 Vuosina 2007-2016 rekisteröidyistä koirista on kyynärkuvattu yhteensä 208 koiraa eli 36%

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
2007	25	0	0	0	25
2008	16	1	0	0	17
2009	36	2	0	1	39
2010	23	0	0	0	23
2011	14	0	0	0	14
2012	23	1	0	0	24
2013	15	2	0	0	17
2014	13	0	0	0	13
2015	16	0	0	0	16
2016	18	2	0	0	20
Yhteensä	199	8	0	1	208
%	96%	4%	0	0	

Lähde: KoiraNet, päivitetty 12.4.2017

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika” on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä. Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaihana voi pahentaa muutoksia. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelneste- ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa. Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiäsuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista.

Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lähde: Anu Lappalainen, Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit)

Rotuyhdistys suosittelee, että jalostukseen käytetään vain terveitä (A-B) tai korkeintaan lievää dysplasiaa (C) ilmentäviä koiria. Rotujärjestö/tai yhdistys ei myönnä poikkeuslupia, poikkeusluvat myöntää Kennelliitto. Poikkeuslupaa ei tarvita, mikäli PEVISA-vaatimukset täyttyvät.

Ruotsissa vuosina 2003-2010 syntyneille pyreneittenkoirille tehdyt lonkkanivel-tutkimukset alla olevassa taulukossa osoittaa, että Ruotsin pyreneittenkoirakannan lonkkanivel-dysplasia-tilanne on erittäin hyvä. Samana aikana syntyneistä tutkittiin 58 ruotsalaispyrrin kyynärnivelelet: vain yhdellä koira oli tulos ED 1-aste, muut 57 täysin terveitä.

Ruotsin hyvää lonkka- ja kyynärtilannetta selittää varmasti se, että jo pitkään on Ruotsissa käytetty jalostukseen lähes yksinomaan tervelonkkaisia koiria. Toisaalta siellä on myös keskitytty nimenomaan lonkkien jalostamiseen; silmiä, polvia tai olkaniveliä ei ole tutkittu eikä niissä olevien mahdollisten löydösten takia ole suljettu koiria pois jalostuksesta.

Taulukko 13

Ruotsissa 2003-2010 syntyneiden pyreneittenkoirien lonkkaniveldysplasia-tutkimukset								
HD-aste	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A	42,3	76,0	75,0	75,0	88,9	61,1	40,0	75,0
B	42,3	16,0	25,0	6,3	5,6	33,3	30,0	12,5
C	15,4	8,0	-	18,8	5,6	-	20,0	-
D	-	-	-	-	-	5,6	10,0	12,5
E	-	-	-	-	-	-	-	-

OFA (Orthopedic Foundation for Animals) julkaisee pyreneittenkoirille tehdyistä terveystutkimuksista seuraavaa: Lonkkaniveldysplasia: Vuosina 1974 - 2011 tutkittu 5749 koira, joista erinomaiset (vastaa jotakuinkin FCI A:ta tai vanhaa A1:tä) lonkat 14,0 prosentilla ja dysplastiset (vastaa jotakuinkin FCI C-E:tä) 9,2%. OFA tilastoi lonkkaniveldysplasiaa roduttain ja lukumäärittäin. Rotu jolla on eniten lonkkaniveldysplasiaa on tilastoissa sijalla 1. Rotuna pyreneittenkoira on OFAn tilastoissa vuoden 2011 lopussa sijalla 104. (1:llä roduista eniten HD:ta) Kyynärniveldysplasia: Vuosilta 1974 - 2011 OFA:n tilastoissa on 711 pyreneittenkoiran KD-tutkimustuloksista normaaleja 98,5 % ja dysplastisia 1,5 %. Tilastoissa pyreneittenkoira on sijalla 86. Patellaluksaation suhteen rotu on 83. sijalla 98,8% ollessa terveitä.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykasityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koira yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelneste-

koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Pohjoismaissa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

(Lähde: Anu Lappalainen, Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit)

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Osteokondroosi

Pyreneittenkoirilla esiintyy olkanivelen osteokondroosia.

Osteokondroosi on luutumishäiriö, joka voidaan yhdistää nopeakasvuisuuteen. Yksinkertaistettuna nivelpinnan ruston kehitys häiriytyy, mikä saattaa johtaa kivuliaaseen irtopalaan nivelessä. Oireet alkavat tavallisimmin 5-9kk iässä etuosan ontumisena. Molemminpuolinen sairaus voi olla vaikea havaita, koska koira ei ehkä onnu vaan saattaa yrittää vähentää etuosan kuormitusta pitämällä takajalkoja rungon alla. Sairaus todetaan röntgenkuvauksella. Osteokondroosin syntyyyn vaikuttavat perinnöllinen alttius ja tärkeimpänä ympäristötekijänä ruokinta. Kasvuhäiriöille altis isorotuinen kasvava koira onkin varmintu ruokkia hyvälaatuisella isorotuiselle koiralle tarkoitetulla täysravinnolla, jonka ravintoaine- ja hivenainepitoisuus on normien mukainen. Ruokaa annetaan sellainen määrä, että koira pysyy hoikkana.

Lievät osteokondroosi-tapaukset saattavat pysyä oireettomina tai lakata oireilemasta lääkityksellä ja joskus pelkällä ruokinnan tasapainottamisella. Vakavammat, ja lähes aina irtopalaan johtaneet, vaativat leikkaushoidon.

Ennuste on hyvä, mutta leikkaushoito on kallista. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Patellaluxaatio eli polvilumpion sijoiltaan meno

Pyreneittenkoirilla esiintyy lateraalista patellaluxaatiota. Vika on periytyvä, mutta periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluxaatiolle.

Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluxaatio jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luxaatiot ovat tavallisesti oireettomia. II- ja III - asteen luxaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. IV - asteen luxaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Patellaluxaatio voi pahentua iän mukana eikä nuorena saatu tulos ole välttämättä lopullinen.

Lievien patellaluxaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluxaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luxaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste varsinkin kasvuvaiheessa on usein huono. Vaikea-asteinen patellaluxaatio on alle vuoden ikäisten pyreneittenkoirien yleisin lopetussyy. Viralliset polvitutkimustilastot antavat patellaluxaatioiden määrästä virheellisen kuvan, koska osa koirista lopetetaan ennen virallista tutkimusta. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Polven ristosidevammat

Tapaturmaisen polven ristositeen katkeamisen takia on leikattu useampia pyreneittenkoiria.

Ennuste aikuisten koirien polvivammoissa on nykyään kehittyneen eläinlääketieteen ansiosta hyvä. Riski polvivammojen ilmaantumiselle kasvaa takaosan heikon rakenteen myötä, erityisesti suorat polvikulmaukset altistavat polvivioille. Ristosideoperoinneista kehoitetaan ilmoittamaan kennelliittoon, jossa on lomake operointejen ilmoitusta varten.

Panosteitti

Panosteitti on hyvin kivulias, mutta ennusteeltaan hyvä kasvavien luiden tulehdussairaus. Se esiintyy tyypillisimmin pitkissä putkiluissa, ja todetaan röntgenkuvilla. Kasvuikäinen koira ontuu voimakkaasti. Tämän sairauden taustoista ei olla täysin selvillä; amerikkalainen kirjallisuus raportoii sen esiintyvän pyreneittenkoirilla tietyissä linjoissa, joten ainakin alttius sairaudelle lienee perinnöllistä, minkä vuoksi ei pidä yhdistää linjoja, joissa panosteittiä esiintyy.

Sairautta hoidetaan kipulääkkeellä ja levolla, ja oireet loppuvat yleensä siinä vaiheessa, kun koira on lopettanut kasvunsa. Sairaus ei jätä luihin pysyviä vaurioita, mutta aiheuttaa koiralle kärsimystä, ja omistajalle huolta ja eläinlääkärikustannuksia.

Silmäsairaudet

Taulukko 14 Löydökset ja diagnoosit pyreneittenkoirille 10 vuoden aikana tehdyistä virallisista silmätutkimuksista. (Lausuntovuosi 2007-2016, lähde. Koiranet).

Löydös	kpl
<u>Distichiasis, todettu</u>	8
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia</u>	113
<u>Kaihin laajuus, lievä</u>	4
<u>Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä</u>	2
<u>Kortikaalinen katarakta, todettu</u>	3
<u>Linssin etuosan saumalinjan katarakta, todettu</u>	1
<u>Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, operoitu</u>	1
<u>Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu</u>	1
<u>PPM, diagnoosi avoin</u>	2
<u>PPM, todettu</u>	3
<u>PPM, iris-iris, todettu</u>	5
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen</u>	1
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	3

Persistoiva pupillamembraani eli PPM tarkoittaa sitä, että silmässä on jäänteitä sikiökautisesta linssin etuosaa ruokkivasta verisuoniverkostosta/kalvosta. Värikalvossa sijaitsevia (iiris-iiris) PPM-juosteita pidetään täysin harmittomina ja ne saattavat hävitä koiran ikääntyessä. Sen sijaan linssin pintaan kiinnittyvään juosteeseen voi liittyä pistemäinen kaihi ja sarveiskalvoon kiinnittyvä PPM-juoste voi samentaa sarveiskalvoa. Iiris-iiris-PPM esiintyy satunnaisesti monilla roduilla. Joillain roduilla PPM on periytyvää, mutta periytymismekanismia ei tunneta.

Pyreneittenkoirilla on Suomessa todettu tiettävästi vain iiris-iiris-PPM-löydöksiä.

Distichiasis ja Cilia aberranta eli ylimääräiset ripsi- ja luomikarvat:

Sairaus, jossa luomen sisäpuolelle kasvaa karvoja. Eri roduilla karvat saattavat olla eri tyyppisiä: kovia ja ärsyttäviä tai pehmeitä ja harmittomia. Lisäksi karvojen määrä saattaa vaihdella eri yksilöillä yksittäisestä monilukuiseseen. Vaikea-asteisena distichiasis on erittäin kiusallinen ja joskus myös todella kivulias koiralle: Kovat karvat saattavat hangata sarveiskalvoa ja aiheuttaa silmävuotoa, siristelyä ja haavaumia sarveiskalvoon.

Oireita aiheuttamattomat ripset eivät vaadi hoitoa. Ärsyttävät ripset poistetaan pääsääntöisesti polttamalla, mutta harvalukuiset karvat voidaan poistaa paikallispuudutuksella nyppimällä, kun taas runsaslukuisesti esiintyviä karvoja voi joutua poistamaan leikkauksella. Pyreneittenkoirilla on tiettävästi esiintynyt pehmeitä oireilemattomia ripsiä. Sairaus on perinnöllinen. Jos koiraa, jolla on distichiasis, käytetään jalostukseen, tulisi pariksi valita silmiltään terve yksilö.

Kaihi eli katarakta voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Eriyksen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve.

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditäärinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Periytymismallia ei tiedetä pyreneittenkoirilla. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Perinnöllistä kaihia sairastavia koiria ei suositella käytettävän jalostukseen.

Ektropium tarkoittaa silmäluomen ulospäin kääntymistä. ”Löysät silmät”, ”roikkuvat luomet” kuvaa tätä tilaa, joka lievänä on lähinnä kauneusvirhe, mutta vaikeana aiheuttaa lisääntyneen tulehdusriskin. Ektropium ei itsessään vaurioita silmää, koska luomi ei hankaa, mutta pahemmissa tapauksissa leikkaushoito on tarpeellinen myös tässä vaivassa. Sairaus on perinnöllinen. Koiraa,

jonka silmät on ektropiumin takia leikattu, ei suositella käytettävän siitokseen eikä sillä myöskään ole oikeutta osallistua näyttelyihin.

Eläinlääkäreiltä saatujen tietojen perusteella ainakin yhdeltä pyreneittenkoiralta on jouduttu leikkaamaan entropium. Entropium on silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta. Näyttelyiden ja siitoksen suhteen pätee samat suositukset kuin ektropiumia sairastavilla koirilla.

Lähde: Vanhapelto, Pietilä ja Jalomäki, Kennelliiton jalostusta ja terveyttä koskevasta silmänsairauksia käsittelevät artikkelit.

Epilepsia

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsia-kohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoja lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan. (Lähde: Nina Menna, kennelliiton artikkelit)

Epileptisten kohtausten vuoksi on jouduttu lopettamaan hyvinkin nuoria koiria; valitettavasti useassa tapauksessa kohtauksien aiheuttaja ja diagnoosi on jäänyt epäselväksi. Diagnooituja epilepsia-tapauksia on esiintynyt satunnaisesti, osa näistä koirista jatkaa elämäänsä lääkityksen avulla. Karkeasti jaettuna pyreneittenkoirissamme on esiintynyt kahden tyyppistä epilepsiaa:

- 1) Noin 1-vuotiaana alkavaa hyvin nopeasti etenevää muotoa, johon epilepsialääkkeillä ei ole ollut tehoa, vaan koira on kuollut status epilepticukseen eli jatkuvaan tai tiheästi toistuvaan kouristeluun.
- 2) Keski-iässä tai vanhempana alkavaa, lievempiä kohtauksia aiheuttavaa ja ainakin joissain tapauksissa epilepsialääkkeillä tai jopa pelkällä ruokavaliolla lievitettävää muotoa.

Kouristuskohtauksia aiheuttavaa epilepsiaa on suomalaisessa pyreneittenkoirakannassa ollut aiemmin alle 1,5 % (1995 -1999 1,1% ja 2000-2004 1,4%) rekisteröidyistä, tietoon tulleiden tapausten perusteella. Tuoreita epilepsia-tapauksia on tullut tietoomme.

Mahalaukun kiertymä

Mahalaukun kaasuuntuma ja kiertymä on suurikokoisilla, syvärintaisilla koirilla esiintyvä hengenvaarallinen, välitöntä hoitoa vaativa tila ja sitä on tavattu sekä nuorilla että vanhoilla pyreneittenkoirilla. On epäilty, että mahalaukun supistumishäiriöt altistavat kiertymälle. Lisäksi liikunta ennen ja jälkeen ruokinnan saattaa lisätä riskiä saada kiertymä. Mahalaukun laajentuman ja kiertymän oireita ovat pahoinvointi, oksennusyritykset, apaattisuus, heikkous, vatsakipu ja vatsan turpoaminen kylkikaaren takaa. Ennuste riippuu laajentuman asteesta ja kuinka nopeasti hoito aloitetaan. Leikkaushoitoa tarvitaan lähes aina. Mahalaukun kiertymä eli torsio on yksi tavallisimpia nuoren pyreneittenkoiran kuolinsyitä. Kannattaa välttää yhdistämästä sukuja, joissa mahankiertymää esiintyy. Tapauksia rodussa on tullut ilmi useita lähivuosien aikana.

Immuunijärjestelmään liittyvät ongelmat

Allergiat ja atopiat

Atopia tarkoittaa perinnöllistä taipumusta herkistyä (allergisoitua) tavallisille elinympäristössä oleville aineille, allergeeneille. Allergisen koiran immuunijärjestelmä toimii liian voimakkaasti ja epätarkoituksenmukaisesti. Sinänsä harmittomat aineet, kuten siitepöly tai ruoka-aineet, saavat elimistön puolustautumaan. Tämä ilmenee erilaisina oireina kuten kutinana, ihottumana, korvatulehduksina, ripulina. Pyreneittenkoirissa raportoidaan esiintyvän melko paljon iho-oireita, hotspottia ja korvatulehduksia. Yksi nuori koira raportoidaan lopetetun vaikean atopian vuoksi ja toinen kroonisen korvatulehduksen takia. Allergiatesteissä tavallisin allergeeni on ollut

varastopunkki, mutta myös useat ruoka-aineet ja siitepölyt voivat aiheuttaa allergiaa. Tuo varastopunkki (esiintyy kuivaruuoissa) saattaa selittää sen, että useampi koiranomistaja on raportoinut tuoreruokaan siirtymisen helpottaneen mm. korvaoireita. Allergian oireita saadaan usein helpotettua eliminaatiohoidolla (vältetään allergian aiheuttajaa) tai lääkityksellä, mutta paksuturkkisella koiralla ihottumien hoito voi olla todella työlästä.

Autoimmuunisairaudet

Rodulla on diagnosoitu myös muutama SA eli sebacus adenitis, (vaikea ihon talirauhasen tulehdus), lisäksi muutamaa koiraa on epäilty sairastavan SA:ta.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa eli hypotyreoosia on todettu rodussa muutamia tapauksia. Yleisin hypotyreoosin muoto on primaari eli perinnöllinen hypotyreoosi, joka todetaan yli vuoden ikäisillä nuorilla aikuisilla koirilla. Oireet ovat kuitenkin usein niin lieviä ja monimuotoisia (laihtuminen, turkin huono kunto) että sairauden havaitseminen voi kestää useamman vuoden. Hypotyreoosi saattaa aiheuttaa hedelmättömyyttä. Hoitona käytetään päivittäin tablettimuodossa annettavaa kilpirauhashormonivalmistetta.

Addisonin tauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta on hyvin harvinainen, mutta ainakin yksi varmistettu tapaus Suomessa tiedetään. Aluksi oireita voi esiintyä vain stressitilanteissa (trauma, infektio, leikkaus) ja koiran vointi on välillä parempi. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Koira on väsynyt ja haluton. Tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Joskus tauti voi puhjeta kriisiksi: verenpaine laskee, koira on heikko, jopa tajuton, alilämpöinen ja kuivunut. Lääkehoidolla korvataan puuttuva elimistön kortikosteroidituotanto. Lääkitys on elinikäinen.

Koiria, joilla on jokin immuunipuolustukseen liittyvä sairaus, ei pidä käyttää jalostukseen.

Sydänsairaudet

Sydänsairauksiin on kuollut muutama pyreneittenkoira. Tarkempia diagnooseja pyreneittenkoirien sydänvioista ei ole käytettävissä, mutta jättiroduille on tyypillinen sydänsairaus nimeltä dilatoiva kardiomyopatia.

Dilatoivaa kardiomyopatiaa esiintyy tyypillisesti isoilla koiraroduilla, kuten dobermanni, irlanninsusikoira, tanskandoggi ja bokseri. Monilla roduilla sairaus on todettu perinnölliseksi, tai perinnöllisyyttä epäillään.

DCM ei ole synnynnäinen sairaus. Se ilmenee yleisimmin keski-ikäisillä ja vanhemmilla koirilla, mutta sitä esiintyy myös nuoremmilla koirilla.

DCM ilmenee eri roduilla eri tavalla. Tyypillistä kaikilla roduilla kuitenkin on, että muutokset ovat todettavissa 2-3 vuotta ennen oireiden ilmenemistä. Sydänlihaskuivatokset todetaan ultraäänitutkimuksella vasemman kammion laajenemisena ja supistumisvireyden laskuna. Joillakin roduilla todetaan sairauteen liittyviä rytmihäiriöitä, joko kammiolisälyöntisyyttä tai eteisvärinää. Rytmihäiriöt todetaan sydänfilmitutkimuksella. Rytmihäiriöt voivat esiintyä ilman ultraäänimuutoksia, niitä ennen, tai yhtäaikaaisesti niiden kanssa. Rotukohtaiset vaihtelut tulee huomioida seulontatutkimuksia (PEVISA ja JTO:n tutkimussuositukset jalostuskoirille) laadittaessa.

Oireina sydänlihaskuivatuksen aiheuttamassa vajaatoiminnassa ovat rasituksensietokyvyn alentuminen sekä nesteiden kertyminen keuhkoihin, mikä ilmenee yskänä ja hengitysvaikeuksina. Rytmihäiriöistä kammioperäiset rytmihäiriöt voivat olla henkeä uhkaavia, ja saattavat johtaa äkkikuolemaan ilman edeltäviä oireita.

Sydämen ultraäänitutkimus kertoo sydämen kunnon tutkimushetkellä, ja on voimassa vuoden. Koiran tulee olla tutkittaessa vähintään vuoden ikäinen.

Synnynnäisten sydänsairauksien varalta sydäntutkimus voidaan tehdä alle vuoden ikäiselle koiralle ja tutkimusta ei ole tarvetta uusida myöhemmin. Poikkeuksena tästä ovat pulmonaali- ja aorttastenoosit, joissa virallinen sydäntutkimuslausunto voidaan antaa aikaisintaan vuoden iässä. Hankittujen sydänsairauksien (mitraaliläpän rappeuma ja dilatoiva kardiomyopatia, DCM) osalta virallinen sydäntutkimuslausunto voidaan tehdä koiran täytettyä vuoden. Huomioithan, että sydämen auskultaatiotutkimus ei ole riittävä tutkimus annettaessa lausuntoa DCM:n esiintymisestä. (Lähde: Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit, kirjoittaja kardiologi Maria Wiberg).

Dilatoivaa kardiomyopatiaa potevaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Kuurous ja kuulohäiriöt

Suomessa on tiettävästi todettu vain yksi kuuro pyreneittenkoira. Kansainvälisten tilastojen mukaan pyreneittenkoira ei kuulu rotuihin, joilla olisi muita suurempi kuuroutumisen riski, mutta rodussa on todettu yksittäisiä kuuroja yksilöitä. Kuurous voi olla täydellistä tai osittaista. Se voi myös olla toispuoleista, milloin se helposti jää huomaamatta. Perinnöllistä, synnynnäistä kuuroutta saattaa esiintyä valkoisilla koirilla useammin kuin muun värisillä. Useimmissa tapauksissa koirien kuurouden perinnöllisyyden mekanisme ei tiedetä. Epätäydellinen esiintulo lisäksi vielä vaikeuttaa ongelman havainnoimista. Koiran kuuroutumisen riskiin on yhdistetty kaksi geeniä: merlegeeni (mm. collie,tanskandoggi) tai piebaldismi (valkolaikkuisuusgeeni; dalmatialainen, pyreneittenkoira).

Kuulon tutkimisesta

Koirien perinnöllistä kuuroutta tutkitaan testaamalla aivorungon kuuloherätevastetta (Brainstem Auditory Evoked Response, BAER). Testauksen avulla voidaan tunnistaa eläimet, joiden toinen tai molemmat korvat ovat kuuroja. Tois- tai molemminpuolisesti kuuroa koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Degeneratiivinen myelopatia, lyhenne DM, on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa takapään heikkouteen ja lopulta halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla. Oireet alkavat takaraajojen koordinaatiohäiriöillä. Oireiden edelleen edetessä myös eturaajat voivat halvaantua ja virtsan- ja ulosteenkarkailua esiintyy. Sairauteen ei ole parantavaa hoitoa.

SOD1 geenimutaation E40K on todettu olevan yhteydessä DM:n syntymiseen. Tässä geenissä DNA ilmenee kahdessa eri muodossa (tai kahtena eri alleelina). "N" alleeli on vallitseva muoto koirissa, jotka hyvin harvoin tai eivät koskaan sairastu DM:an, eli tämän alleelin voi mieltää "normaaliksi" alleeliksi. "A" alleeleja esiintyy useammin koirilla, joilla on kliinisiä DM:n oireita; tämä alleeli voidaan mieltää "vialliseksi" alleeliksi.

Yksinkertaistettuna "A" alleeli on yhteydessä DM:aan, "N" alleeli ei ole.

Koira perii vanhemmiltaan kaksi alleelia, toisen isältä ja toisen emältä, joten testituloksia voi olla kolmea erilaista:

- kaksi "A" alleelia - koira on altis eli sillä on riski sairastua
- yksi "A" alleeli ja yksi "N" alleeli - koira on kantaja, sairastuminen hyvin epätodennäköistä
- kaksi "N" alleelia – normaali/ Degeneratiivinen myelopatia terve; koira jättää jälkeläisilleen vain "DM-riskittömiä" geenejä

Eli testitulos voi olla joko A/A (sairastumisriski), A/N (kantaja) tai N/N (normaali).

Tietoomme ei ole tullut Suomessa eikä muualla Euroopassa diagnosoidun yhtään DM-tapausta pyreneittenkoirilla. On kuitenkin mahdollista, että vanhoilla koirilla oireet kuten takapään heikkous tai pidätyskyvyttömyys on laitettu "vanhuuden tiliin". Toisaalta vanhana menehtyneille koirille tehdään harvoin ruumiinavauksia, joten sitä kautta ei ole tullut tietoa mahdollisista DM-tapauksista. Suomessa on tehty DM-geenitestauksia pyreneittenkoirille ainakin vuosina 2014-2017; kantajia on löytynyt useita eurooppalaisia linjoja edustavista koirista.

DM-Testin voi tilata mm <http://vetdnacenter.com> tai Orthopedic Foundation for Animals -laboratorioista

Neuronal Degeneration (NDG) on perinnöllinen neurologinen sairaus, jonka on raportoitu esiintyvän pyreneittenkoirissa. Sairaus puhkeaa hyvin nuorena, useimmiten ensimmäisen ikävuoden aikana, mutta saattaa alkaa niin lievänä, ettei sitä heti huomata. Ensimmäiset oireet saattavat ilmetä liukastumisina ja horjumisina. Kävely on epänormaalia: koira vaikuttaa heikolta, kömpelöltä, "kuin olisi huppelissa". Ajan myötä oireet pahenevat. Oireet ilmenevät eritoten takaraajoissa, yleensä molemminpuolisesti. Koordinaatio heikkenee, portaiden kulku vaikeutuu ja koirat saattavat kaatuilla. Sairaus sinällään ei aiheuta kipua mutta kompurointi tai kaatuminen saattaa aiheuttaa vammoja.

Sairaus aiheuttaa patologisia muutoksia koko hermoston alueelle (aivoihin, selkäyttimeen ja ääreishermostoon). Se etenee kunnes koira ei enää pysty kannattelemaan omaa painoaan eikä kävelemään itse.

Minnesotan yliopiston tekemien tutkimusten mukaan sairauden periytymistapa on autosomaalinen resessiivinen; kahta kantajaa ei suositella paritettavan keskenään. Osoitteesta https://drive.google.com/file/d/0B2_OEHvXGzcMS1dLd215dWt6akk/view löytyy lähetekeavake sairauden DNA-tutkimukseen. Sairaita yksilöitä on tiettävästi todettu vain USA:ssa ja Kanadassa. Suomessa on testattu ensimmäiset pyreneittenkoirat NDG:n osalta vuonna 2017. NDG-sairasta koiraa ei suositella jalostukseen.

Lähde: <https://www.vetmed.umn.edu/departments/veterinary-and-biomedical-sciences/research/canine-genetics-lab/genetic-testing/neuronal-degeneration>

Muista sairauksista ulkomailla

Ranska:

Rodun kotimaan kirjallisuus varoittaa seuraavista henkeä uhkaavista sairaustiloista pyreneittenkoirilla: mahalaukunkiertymä ja suolitukos. Pyreneittenkoiran varoitetaan myös olevan tavallista herkempi nukutusaineille sekä keskushermostoon vaikuttaville lääkeaineille.

Rodussa kerrotaan esiintyvän seuraavia synnynnäisiä vikoja: ruokatorven laajentumaa, sisään kasvaneita kynsiä. Perinnöllisinä tai perinnöllisiksi epäiltyinä vikoina luetellaan lonkkanivelen dysplasia, lateraalinen patellaluksaatio, kivespuutokset, kuurous, leukojen kasvuhäiriö (ylä/alapurenta). Lisäksi mainitaan seuraavat sairaudet: nivelrikko, maksa- ja munuaistulehdus, diabetes (sokeritauti), valeraskaus, kohtutulehdus, kalkkikramppi, nisäkasvain, urtikaria ja ekseema (ihottumia), epilepsia.

Pohjois-Amerikka:

Michiganin Yliopistossa tutkittiin vuonna 2004 875 pyreneittenkoiran kilpirauhasnäyte. Näistä kilpirauhas sairautteen viittaavia oli 7,2 % ja raja-arvoja 4,0 %, millä määrällä rotu on 77. sijalla OFA:n tilastoissa.

Synnynnäistä sydänvikaa ei vuosina 1974 - 2004 tutkituilta koirilta löytynyt keltään.

OFA mainitsee pyreneittenkoiran rotuna, jolla esiintyy synnynnäistä kuuroutta, joskaan sitä ei lueta rotuihin, joilla sitä esiintyy melko runsaasti (mm. dalmatialainen, cockerspanieli, englannin setteri). Valkopigmenttisillä koirilla raportoidaan esiintyvän muita rotuja enemmän synnynnäistä kuuroutta.

Terveyskysely

Rodun vanha terveyskyselylomake on tehty vuonna 1999. Lomake uusittiin 2004. Tämän lomakkeen pohjalta koiriensa terveystietoja on antanut 57 koiranomistajaa (23 nartun ja 34 uroksen). 54 antoi luvan julkaista tiedot koiransa tai koiriensa sairauksista, kolmesta koirasta tiedot annettiin tilastointikäyttöön jalostustoimikunnalle.

Vuoden 2018 alussa avautuvat uudelleen Kennelliiton terveyskyselysivut. Yhdistys kehottaa vastaamaan tähän kyselyyn. Rotuyhdistys saa kyselyn tulokset käyttöönsä.

Alla lueteltuna vuosien varrella terveyskyselyistä sekä omistajien ja kasvattajien kertomana saadut terveystiedot sisältäen julkaisuluvalliset ja vain jalostustoimikunnan tietoon annetut tiedot.

Luottamuksellista tietoa käytetään vain tilastollisesti, mutta paljon suurempaa hyötyä näistä tiedoista olisi kaikille jos avoimuus lisääntyisi, ja koirien sairaudet ja viat julkaistaisiin.

Taulukko 15

Addisonin tautia 1	Allergioita 2
Atooppista ihoa 1	Epilepsiaa / epileptistyyppisiä kohtauksia 15
Hot spotia 13	Iho-ongelmia, (erilaisia) 12
Kannuspuutoksia/vikoja 4	Kilpirauhasen vajaatoimintaa 3
Kyynärnivelen kasvuhäiriöitä 1	Kohtutulehduksia 6
Korvatulehduksia 13	Kuuroutta 1
Kivesvikoja ja urosten lisääntymishäiriöitä 9	Löysiä kintereitä 2
Lonkkanivelen vaikeita kasvuhäiriöitä 4	Munuaisvikoja 1
Nartun kiimaan/lisääntymiseen yms. liittyviä vikoja/sairauksia 2	Nuoruuden iän ontumisia (ilman syytä) 12
	Polvivikoja (mukana myös tapaturmat) 16
Purentavikoja/hammaspuutoksia/hammasongelmia/suuongelmia:	alapurentaa 8, yläpurentaa 6, muuta 7
Olkanivelvammoja /OCD 7	SA:ta 2
Sydänvikoja 2	Liian pitkä ja emättimeen kiinnittynyt virtsajohdin
Vasen tibia katkennut, pudonnut rappusista 8 vkon ikäisenä	nuljuluu murtunut, leikattu
Luuston kehityshäiriöitä raajoissa, mm kaikki raajat vääntyneet	Krooniset eturauhasvaivat ja pissatulehdukset

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kaikki ilmoitetut kuolemat summaten antaa KoiraNetin kuolinsyytilasto pyreneittenkoiran keskimääräiseksi eliniäksi 7 vuotta + 4 kuukautta. Vanhuuteen kuolleet koirat ovat eläneet keskimäärin 11 vuotta + 4 kuukautta.

Taulukko 15 kuolinsyyt

Yleisimmät kuolinsyyt v. 2001-2016 (laskemisperuste kuolinvuosi)		
	keskim. elinikä	yhteensä
<u>Hengitystiesairaus</u>	8 vuotta 1 kuukautta	1
<u>Hermostollinen sairaus</u>	4 vuotta 0 kuukautta	2
<u>Iho- ja korvasairaudet</u>	9 vuotta 4 kuukautta	3
<u>Immunologinen sairaus</u>	5 vuotta 8 kuukautta	3
<u>Kadonnut</u>	3 vuotta 8 kuukautta	2
<u>Kasvainsairaudet, syöpä</u>	7 vuotta 11 kuukautta	25
<u>Kuollut ilman sairauden diagnosointia</u>	7 vuotta 6 kuukautta	4
<u>Lopetus ilman sairauden diagnosointia</u>	9 vuotta 2 kuukautta	3
<u>Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi</u>	4 vuotta 0 kuukautta	15
<u>Luusto- ja nivelsairaus</u>	5 vuotta 1 kuukautta	11
<u>Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus</u>	5 vuotta 2 kuukautta	6
<u>Muu sairaus, jota ei ole listalla</u>	3 vuotta 3 kuukautta	10
<u>Selkäsairaus</u>	8 vuotta 9 kuukautta	2
<u>Silmäsairaus</u>	5 vuotta 5 kuukautta	2
<u>Sydänsairaus</u>	6 vuotta 9 kuukautta	5
<u>Tapaturma tai liikennevahinko</u>	3 vuotta 4 kuukautta	17
<u>Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)</u>	11 vuotta 4 kuukautta	33
<u>Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus</u>	7 vuotta 2 kuukautta	4
<u>Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu</u>	9 vuotta 3 kuukautta	29
Yhteensä	7 vuotta 4 kuukautta	177

Lähde: KoiraNet. Päivitetty 7/2017.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä löytyy kuolinsyytilasto, johon yhdistys kannustaa antamaan tietoja.

4.3.4 Lisääntyminen

Kysely koirien lisääntymisestä lähetettiin usealle kasvattajalle ja vastauksia saatiin seitsemältä (7) kasvattajalta joilla ollut pentueita vuosina 2007- 2016. Kysely sisältää 148 pentua / 23 pentuetta. Astutukset on sujunut yleensä ongelmitta. Muutama uros ei ole saanut astuttua narttua ja yksi narttu on ollut hankala astuttaa. Yleisesti nartut hoitavat pentujaan hienosti. Kohtutulehdus ja nisätulehdus yhdellä nartulla heti pentujen syntymän jälkeen. Kuolleena syntyneitä pentuja on ollut 5 ja kaksi pentuetta missä on useampi kuollut pentu, seassa muumiopentu/ toisessa muumiopentuja, näissä jäi henkiin kummassakin yksi pentu. Muutaman vuorokauden iässä kuolleita pentuja on kaksi, jotka todennäköisesti emä makasi päälle ja yksi sairaalta vaikuttanut pentu lopetettiin. Yleisimmät epämuodostumat ovat surkastuneet kaksoiskannukset tai vikana kannuspuutokset.

Rodun keskimääräinen pentuekoko 2016 - 2007

2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
7,8	4,5	5,8	4,8	7,0	6,7	5,3	6,8	6,6	6,9

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Pyreneittenkoira on alkujaan työkoira eikä mikään sen rotumääritelmässä kannusta liioittelemaan ulkonäköön liittyviä seikkoja.

Kasvattajat (ja ulkomuototuomaritkin) kuitenkin tulkitsevat joskus rotumääritelmää liioitellen eli kun

rotumääritelmässä sanotaan koiran olevan kookas, niin tulkitaan ”mitä isompi sen parempi”.

Äärimmäisen suuri koko ja nopea kasvu altistavat erilaisille kasvuhäiriöille.

Samoin on silmien laita: ”melko pienet” tulkitaan helposti ”mitä pienemmät, sen paremmat”. Ns. hypertyypin tavoittelu silmien pienuudessa saattaa kuitenkin lisätä silmänsairauksia kuten entropiumia ja mikro-oftalmiaa eli epänormaalia pienisilmäisyyttä.

Pyreneittenkoiran tulisi olla kohtuullisesti kulmautunut sekä edestä että takaa. Etuosat ovat kuitenkin usein melko huonorakenteisia, mikä johtaa epäpuhtaisiin liikkeisiin. Takaosan huonot kulmaukset taas altistavat helposti polven ristisideongelmille. Etu- ja takaosan kulmausten epäsuhtaisuus, pyreneittenkoiralla usein niin päin että takaosa on paljon voimakkaammin kulmautunut kuin etuosa, saattaa aiheuttaa ristiin astumista sekä muita virheliikkeitä ja saattaa aiheuttaa vääränlaista kuormitusta lihaksistolle. Samoin pitkät lanneosat ja jyrkät lantiot altistavat koiraa lihaskivuille.

Joitakin ahtaita korvakäytäviä esiintyy, mikä vaikeuttaa korvan puhdistamista, heikentää korvan ilmastoitumista ja altistaa korvatulehduksille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Jalostuksen tarkoituksena on tuottaa terveitä, rotutyypillisiä pyreneittenkoiria.

Pyreneittenkoirissa kuitenkin esiintyy yleisiä vakavia sairauksia kuten epilepsiaa. Tavallisin yksittäinen jalostuskäyttöä rajoittava sairaus/vika on ollut lonkkanivelen dysplasia. Myös olkanivelen OCD ja patellaluksaatiot ovat vakava uhka vaikka eivät yhtä yleisiä kuin HD. Silmien löydökset ovat lisääntyneet tutkimusten myötä. Iho- ja korvaongelmia esiintyy paljon, ja niistä ainakin osa lienee seurausta immuunijärjestelmän häiriöstä, mutta jää usein vaille tarkempaa diagnoosia, kun hoito on enemmänkin oireenmukaista kuin syihin paneutuvaa.

Väistyyvästi periytyviä sairauksia ehkäistään populaatiossa varmimmin välttämällä sukusiitosta ja huolehtimalla rodun geenipoolin monimuotoisuudesta.

Yksilötasolla on arvioitava sairauden vakavuutta ja perinnöllisyyden osuutta sairauden tai vian puhkeamisessa. Yleisohjeena voidaan pitää, että jalostuskoiran itsensä pitää olla kaikin tavoin terve, sairaita koiria ei tule käyttää jalostukseen. Erittäin vakavien sairauksien kuten epilepsian ollessa kyseessä voi olla perusteltua rajoittaa myös niiden koirien jalostuskäyttöä, joiden jälkeläisissä on toistuvasti esiintynyt kyseistä sairautta. Vähemmän vakavien vikojen, ollessa kyseessä, saattaa riittää, että vältetään ”astuttamasta vikaa vialla”: esimerkiksi kyynäraste-1:lle täysin tervekyynäräinen ja C-lonkkaiselle A-lonkkainen pari.

On sitten kyse mistä sairaudesta tahansa, siitä tiedottaminen on ensiarvoisen tärkeätä rodun tulevaisuutta ajatellen.

4.4 Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

PYRENEITTENKOIRA (CHIEN DE MONTAGNE DES PYRENEES)

Alkuperämaa: Ranska

KÄYTTÖTARKOITUS: Vuoristossa käytettävä karjalaumojen suojelija.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Pyreneittenkoiria on ollut Pyreneitten vuoristossa ammoisista ajoista lähtien. Ne tunnettiin jo keskiajalla, jolloin niitä käytettiin linnojen vahtikoirina. Rotu mainittiin Gaston Phoebusin kirjoituksissa 1300-luvulla. Se oli arvostettu seurakoira jo 1600-luvulla ja tunnettiin osana Ludwig XIV:n hovin loistoa. Ensimmäinen yksityiskohtainen kuvaus pyreneittenkoirasta on kreivi de Bylandtin kirjassa vuodelta 1897. Ensimmäiset rotuyhdistykset aloittivat toimintansa kymmenen vuotta myöhemmin. Vuonna 1923 Réunion des Amateurs de Chiens Pyrénées laati virallisen rotumääritelmän Ranskan Kennelklubille Bernard Sénac-Lagrangen aloitteesta. Nykyinen rotumääritelmä on edelleen hyvin samankaltainen kuin vuonna 1923 laadittu, joskin siihen on lisätty joitakin tarkennuksia.

YLEISVAIKUTELMA: Kookas, vaikuttava ja vahvarakenteinen, kuitenkin tietyllä tavalla tyylikäs.

TÄRKEITÄ MITTASUHITEITA: Kallon leveys on korkeintaan sama kuin sen pituus. Kuono-osa on hieman kalloa lyhyempi. Rungon pituus olkanivelestä istuinluun kärkeen on hieman suurempi kuin säkäkorkeus. Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Pyreneittenkoiria on käytetty suojelemaan itsenäisesti karjalaumoja pedoilta. Jalostuksessa päähuomio on kiinnitetty vahtimisja varoittamisominaisuuksiin sekä laumaan leimautumiseen. Tämän ansiosta koirasta on tullut voimakas ja ketterä sekä suojeltaviaan kohtaan lempeä ja kiintyvä. Itsenäisyys ja aloitekyky ovat ominaisia tälle suojelukoiralle, minkä vuoksi isännältä vaaditaan tiettyä auktoriteettia.

PÄÄ: Ei liian voimakas suhteessa koiran kokoon. Pää on sivuilta melko litteä.

KALLO-OSA: Kallon leveys on korkeintaan sama kuin sen pituus. Kallo on hieman kaartunut, joten pääläen harjanne erottuu tunnusteltaessa. Niskakyyhmy on selvästi erottuva, kallon takaosa on

soikea. Kulmakaaret eivät ole korostuneet. Silmien välissä oleva otsauurre on tuskin tunnusteltavissa.

OTSAPENGER: Vähäinen, ei jyrkkä.

KIRSU: Täysin musta.

KUONO-OSA: Leveä, hieman kalloa lyhyempi, tasaisesti kärkeä kohti kapeneva, ylhäältä katsottuna tylpän V-kirjaimen muotoinen ja silmien alta täyteläinen.

HUULET: Vain hieman riippuvat, juuri alaleuan peittävät; mustat tai hyvin voimakkaasti mustaläiskäiset samoin kuin kitalaki.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA: Hampaiston tulee olla täydellinen, hampaiden terveet ja valkoiset. Leikkaava purenta (yläleuan etuhampaat peittävät tiiviisti alaleuan etuhampaat). Tasapurenta on sallittu, samoin kuin alaleuan kahden keskimmäisen etuhampaan kallistuminen eteenpäin.

SILMÄT: Melko pienet, mantelinmuotoiset, hieman vinoasentoiset ja väriltään meripihkan ruskeat. Silmäluomet ovat tiiviit ja mustareunaiset. Ilme on älykäs ja mielteliäs, katse lempeä ja uneksiva.

KORVAT: Silmien tasolle kiinnittyneet, melko pienet, kolmion muotoiset ja kärjestään pyöristyneet. Korvat riippuvat litteinä päänmyötäisesti ja kohoavat hieman koiran ollessa tarkkaavainen.

KAULA: Vahva ja melko lyhyt. Vain hieman löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Pituus olkanivelestä istuinluun kärkeen on hieman säkäkorkeutta suurempi.

Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän.

YLÄLINJA: Kiinteä.

SÄKÄ: Leveä.

SELKÄ: Pitkä ja vahva.

LANNE: Keskipitkä.

LANTIO: Hieman viisto; sarvennaiset ovat melko erottuvat.

KUPEET: Vain hieman laskeutuneet.

RINTAKEHÄ: Leveä ja tilava, ei liian syvä, ulottuu korkeintaan kyynärpäiden tasolle. Syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän. Kylkiluut ovat hieman kaareutuneet.

HÄNTÄ: Ainakin kintereisiin ulottuva, tuuhea ja puuhkamainen. Koiran ollessa rauhallinen häntä on alhaalla ja sen kärjessä on mieluiten J:n muotoinen koukku. Koiran ollessa tarkkaavainen häntä nousee selän päälle ja kiertyy kaarelle, hännän kärki koskettaa lannetta (Pyreneitten asukkaat kutsuvat sitä " arrounderaksi").

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat suorat ja vahvat.

LAVAT: Kohtalaisen viistot.

OLKAVARRET: Lihaksikkaat ja keskipitkät.

KYYNÄRVARRET: Suorat, vahvat ja hapsuiset.

RANTEET: Suoraan kyynärvarsien jatkeena.

VÄLIKÄMMENET: Hieman viistot.

KÄPÄLÄT: Tiiviit ja vain hieman pitkänomaiset; varpaat ovat hieman kaareutuneet.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajojen hapsut ovat pitemmät ja tuuheammat kuin eturaajoissa. Takaa katsottuna takaraajat ovat yhdensuuntaiset ja pystysuorat.

REIDET: Lihaksikkaat ja kohtalaisen viistot, eivät kovin pitkät.

POLVET: Kohtalaisesti kulmautuneet ja eteenpäin suuntautuneet.

SÄÄRET: Keskipitkät ja vahvat.

KINTEREET: Leveät, kuivat ja kohtalaisesti kulmautuneet.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät.

KANNUKSET: Molemmissa takaraajoissa on hyvin muodostuneet kaksoiskannukset.

Eturaajoissa voi olla joko yksinkertaiset tai kaksoiskannukset.

LIIKKEET: Voimakkaat ja keveät, eivät koskaan raskaat. Liikkeet ovat pikemminkin pitkät kuin lyhyet ja nopeat, ja niissä on tiettyä joustavuutta ja tyylikkyyttä. Oikeat kulmaukset mahdollistavat kestävä liikunnan.

NAHKA: Paksu ja joustava, rungossa on usein pigmentoituneita läiskiä.

KARVAPEITE

KARVA: Peitinkarva on runsasta, rungonmyötäistä, melko pitkää ja taipuisaa, hieman karheaa lavoissa ja selässä. Hännässä ja kaulan ympärillä karva on pitempää ja kaulassa se voi olla hieman laineikasta. Runsaat housukarvat ovat hienot ja villavat. Aluskarvankin tulee olla runsasta.

VÄRI: Valkoinen, jossa voi olla mäyrän- tai sudenharmaita, vaaleankeltaisia tai oransseja (arroye) merkkejä päässä, korvissa, hännän tyvässä ja joskus rungossa. Mäyränharmaat merkit ovat arvostetuimmat.

KOKO JA PAINO

SÄKÄKORKEUS: Urokset 70 - 80 cm, nartut 65 - 75 cm. Tyypiltään erinomaisille yksilöille sallitaan 2 cm:n ylitys.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna

virheen vakavuuteen.

Yleisvaikutelma: Raskasrakenteisuus vailla arvokkuutta, lihavuus, velttous tai lymfaattisuus.

Pää: Raskas, suorakaiteen muotoinen; liian leveä kallo; kaareva otsa; liikaa korostunut tai puuttuva otsapenger; liian riippuvat huulet; riittämättömästi pigmentoituneet kirsu, silmäluomet ja huulet.

Silmät: Pyöreät, vaaleat, syvällä sijaitsevat tai ulkonevat, liian suuret tai liian pienet, liian lähekkäin tai liian kaukana toisistaan sijaitsevat; näkyvä vilkkuluomi; kova ilme.

Korvat: Leveät, pitkät, kiertyneet, taittuneet, taakse päin kääntyneet tai ylös kiinnittyneet.

Kaula: Ohut, pitkäkö tai liian lyhyt, jolloin pää näyttää kiinnittyneen suoraan lapoihin; liian paljon kaulanahkaa.

Runko: Notko- tai köyry selkä, takakorkeus; roikkuva tai vinttikoiramaisesti ylösvetäytynyt alalinja.

Rintakehä: Liian leveä tai liian kapea eturinta; litteä tai tynnyrimäinen rintakehä.

Häntä: Niukkakarvainen tai huonoasentoinen, liian lyhyt tai liian pitkä; häntä, jossa ei ole puuhkaa; häntä, joka ei nouse kaarelle koiran liikkeessä tai on jatkuvasti kaarella myös koiran ollessa rauhallinen.

Eturaajat: Sisä- tai ulkokierteiset käpälät; liian avoin lavan ja olkavarren välinen kulma.

Takaraajat: Sisä- tai ulkokierteiset käpälät; suorat tai ylikulmautuneet kintereet.

Käpälät: Pitkät, litteät.

Karvapeite: Lyhyt, kihara, silkkinen tai pehmeä karva; pohjavillan puuttuminen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Vihaisuus ja sairaalloiset piirteet.

Väri: Muut kuin rotumääritelmässä mainitut värit.

Kirsu: Muun värinen kuin täysin musta kirsu.

Leuat: Ala- tai yläpurenta, kaikki epänormaaliudet purennassa.

Silmät: Lihanväriä silmäluomissa, keltaiset silmät.

Kannukset: Kannusten puuttuminen; yksinkertaiset kannukset tai surkastuneet kaksoiskannukset takaraajoissa.

Koko: Annetun säkäkorkeuden ylitys tai alitus.

HUOM: Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Suomalaisten pyreneittenkoirien taso on ulkomuodon suhteen kohtuullisen hyvä. Ei ole juurikaan olemukseltaan raskaita ja epätyypillisiä yksilöitä. Nykyään esiintyy liian kevyitä koiria, joilla ei ole riittävän vahvaa luustoa. Jonkin verran esiintyy myös liian kapeita ja siroja päitä.

Pyreneläinen ilme, jossa mantelin muotoiset, hieman ulkonurkistaan ylöspäin vinot riittävän kaukana toisistaan olevat silmät, on yksi merkittävimpiä asioita oikean muotoisen, pehmeälinjaisen ja täyteläisen pään lisäksi. Silmien pyöreästä ja avoimuudesta on päästy parempaan suuntaan. Liian vaaleita ja rotumääritelmään nähden vääränmuotoisia silmiä esiintyy vielä. Silmäluomien pitää olla mustareunaiset, lihanväri luomessa on hylkäävä virhe. Myös liian pieniä silmiä on alkanut esiintyä.

Oikeanlainen pää on pehmeä ja kiilanmuotoinen, riittävän täyteläinen silmien alta. Tässä on vielä paljon puutteita, niin meillä kuin muualla Euroopassa. Kuono liittyy sulavasti päähän ilman, että ylhäältä päin päätä katsoessa syntyy vaikutelmaa erillisestä kuonosta ja kallo-osasta ja niiden sivujen välisestä kulmasta. Ylhäältä päin pään (eli kallo ja kuono-osa yhdessä) tulee siis näyttää suhteellisen leveältä tylpältä V-kirjaimelta, jossa kallo-osa on yhtä leveä kuin pitkäkin tai aavistuksen pituuttaan kapeampi. Kuonon tulee olla kallo-osaa hieman lyhyempi.

Oikeanlaisen sivuprofiili tekee matala kallo, jonka ylälinja on loivasti kaartuva. Otsapenger eroaa pehmeästi kuonon linjasta.

Myös liian ylös kiinnittyneitä korvia esiintyy jonkun verran, ne pilaavat helposti oikean ilmeen.

Korvien tulee olla kiinnittyneet silmien tasolle.

Erittäin huomionarvoinen asia on pigmentti. Pyreneittenkoiran kirsun tulee olla täysin musta, kaikki muut värit kirsussa ovat hylkääviä virheitä. Hylkääviin virheisiin luetaan myös kannuspuutokset, jotka ovat ulkomuodollisia ongelmia.

Pyreneittenkoirat ovat Suomessa keskimäärin melko hyviä rakenteeltaan, mutta etenkin luustoltaan kevyitä koiria on alkanut esiintyä enemmän kuin aiemmin. Myös kokoeroja on jonkun verran, matalaraajaisia ja pieniä koiria.

Tavoitteena tulee olla vahva mutta samalla tyylikäs ja elegantti sekä ehdottoman terverakenteinen pyreneittenkoira. Se ei missään nimessä saa antaa raskasta vaikutelmaa, mutta ei toisaalta myöskään kevyttä tai ilmavaa.

Kasvattajien tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota etuosiin. Etuliikkeissä esiintyy valitettavan paljon löysyyttä huonorakenteisten etuosien vuoksi. Kapeat rintakehät, missä eturaajat ovat lähellä toisiaan. Liian syvä rinta taas voi altistaa vatsalaukunkiertymään. Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän.

Jonkun verran esiintyy myös huonorakenteisia takaosia. Pääasiallisina vikoina ovat lyhyt ja pysty lantio sekä suorat polvi- ja kinnerkulmaukset. Heikot takaosat ja takaraajojen huono rakenne altistavat koiria ristisideongelmille. Etu- ja takaosan sopivat, tasapainossa olevat kulmaukset ovat edellytys terveille liikkeille.

Pyreneittenkoiran selkälän tulee olla suora ja selän vahva. Yleisimpiä virheitä suomalaisissa pyreneittenkoirissa ovat riippuvat selkälänjat ja liian pehmeät selät. Myös laskevia selkälänjonoja tulee välttää. Mittasuhteiltaan pyreneittenkoiran rungon tulee olla aavistuksen koiran säkäkorkeutta pidempi. Suomalaiset pyreneittenkoirat ovat mittasuhteiltaan melko hyviä.

Liikkeet ovat myös erittäin tärkeä ja huomionarvoinen osa pyreneittenkoiraa. Tavoitteena on voimakkaat, maatapeittävät ja vaivattomat liikkeet eikä niistä saa ilmentyä raskautta vähimmässäkään määrin. Pyreneittenkoira edustaa ravaajatyyppeä, eli sen tulee olla kestävä, mikä ei ole mahdollista ilman maatapeittäviä, pitkiä joustavia askelia. Takaliikkeissä yleisimpiä ongelmia ovat voimattomuus ja kunnan työnnön puuttuminen.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Taulukko 16 2011-2016 syntyneiden näyttelyssä käynti ja saatujen laatuarvosanojen jakauma

Syntymävuosi	Suomessa syntyneitä	Näyttelyissä käyneet	Osuus-%
2011	35	15	42,86%
2012	35	16	45,71%
2013	38	16	42,10%
2014	46	18	39,13%
2015	51	20	39,22%
2016	54	12 (päiv. 9/17)	22,22%

Näyttelyarvosanojen jakauma, koiran ensimmäinen laatumaininta

Synt	ERI	%	EH	%	H	T	HYL
2011	9	60%	5	33,33%	1		
2012	11	68,75%	4	25%	1		
2013	10	62,5%	5	31,25%	1		
2014	13	72,22%	5	27,78%			
2015	17	85%	2	10%	1		
2016	7	58,33%	4	33,33%			

Paras koiran saama laatumaininta

Synt	ERI	EH	H	T	HYL
2011	14	1			
2012	15	1			
2013	14	2			
2014	16	2			
2015	18	1	1		
2016	8	3			

Erikoisnäyttely 2011 tuomari Guido Massimello

6 useimmin mainittua ulkonäkövirhettä	6 muuta mainittua ulkonäkövirhettä
-koira astuu ristiin	-pigmentin tulisi olla parempi
-liian vähän täytettä silmien alla	-liian vähän luustoa
-liikaa otsaluita	-korvat korkealle kiinnittyneet
-selkä ei ole tarpeeksi vahva	-heikosti kehittyneet kannukset
-liikaa huulia	-ahdas takaa
-ahdas edestä	-turkin puutetta
21 koiraa sai laatuarvosanan ERINOMAINEN, 4 sai ERITTÄIN HYVÄ	
Kaikki 33 koiraa (sisältää pennut) KÄYTTÄYTYIVÄT RODUNOMAISESTI	

Erikoisnäyttely 2013 Tuomari Alain Pecoult, Ranska

Tuomarikertomuksesta poimittua: kiitosta sai koirien terve rakenne, koko, luusto, turkki, pigmentaatio. Virheinä mainittu; osalla koirien päissä on puutteita, ominainen pyreneittenkoirien ilme puuttui, täyteen puute silmien alla. Korvien kiinnitys joillain liian korkealle. Muutamilla hieman pitkä runko ja osalla koirista olisi saanut olla pidemmät jalat.

43 esitettyä koiraa, 38 koiraa sai laatuarvosanan Erinomainen, 4 sai Erittäin Hyvä, 1 Hyvä

Erikoisnäyttely 2015 Tuomari Elena Vespa, Italia

Tuomarikertomuksesta poimittua: kiitosta rakenteesta ja päiden mittasuhteista, tyypillinen haaveileva ilme, tasapainoisia hyvin täyttyneitä ja hyvän kokoisia runkoja ja erinomaisia turkkeja. Joustavia liikkeitä ja maata voittavaa askellusta. Virheinä mainittu; liian vähän täytettä silmien alla, muutamalla koiralla pehmeä selkälinja korkealla lantiolla, riittämättömät kinnerkulmat, Maininta myös muutamasta epämuodostuneista kaksoiskannuksista.

25 esitettyä koiraa, 20 koiraa sai laatuarvosanan Erinomainen, 5 sai Erittäin Hyvä.

Jalostustarkastus 2006, 2007, 2008, 2009, 2014 ja 2016

Jalostustarkastuksessa 2006 Elina Haapaniemi tarkasti viisi urosta ja seitsemän narttua. Kaikki koirat läpäisivät tarkastuksen, mutta seuraaviin seikkoihin kehoitettiin jalostuksessa kiinnittämään huomiota: viisi mainintaa etuosista, neljä mainintaa päistä, kaksi mainintaa luonteesta, kaksi mainintaa koosta, kaksi mainintaa keveydestä ja yksi maininta pigmentistä.

Jalostustarkastuksessa 2007 Elina Haapaniemi tarkasti neljä urosta ja kaksi narttua, kaikki läpäisivät tarkastuksen kommentein. Kommentit uroksilla liittyivät liikkeisiin, hännänkantoon ja takaosiin.

Jalostustarkastuksessa 2008 Elina Haapaniemi tarkasti kaksi nuorta narttua; maininnat pigmentistä, pituudesta, kulmauksista ja luustosta. Molemmat läpäisivät tarkastuksen kommentein, toiselle suositeltiin uusintatarkastusta nuoresta iästä johtuen.

Vuonna 2009 Elina Haapaniemi jalostustarkasti kaksi urosta ja yhden nartun: Toinen uroksista ei saanut suositusta heikon takaosan vuoksi; toiselle suositeltiin uusintatarkastusta. Narttu läpäisi tarkastuksen kommentein pehmeästä selästä, rungon pituudesta, huulista ja silmistä.

Vuosina 2010- 2013 ei ole suoritettu jalostustarkastuksia.

Jalostustarkastus 2014; kuusi urosta ja seitsemän narttua. Pari mainintaa takaosista ja kahdelle suositeltiin uusintatarkastusta. Tarkastajana Elina Haapaniemi.

Jalostustarkastus 2016 Elina Haapaniemi tarkasti yhden uroksen ja kolme narttua. Mainintoja takaosista, päistä, yksi steriloitu narttu.

4.4.2 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on lauman vartiointi; ympärivuorokautisesti ja ympärivuotisesti, usein vaikeakulkuisessakin maastossa. Tämä edellyttää kokoa ja voimaa sekä kestävyttä liikkuu. Kestävyys liikuntaan saadaan terveestä rakenteesta ja tasapainoisista, liioittelemattomista kulmauksista. Pienenä yksityiskohtana on ajateltu kaksoiskannusten alkuperäisen tarkoituksen olleen pidon parantaminen jyrkillä vuorenrinteillä. Monen koiran kannukset ovat nykyään heikot ja sijaitsevat korkealla, joten niillä ei juurikaan liene enää käyttöä ”ylimääräisinä varpaina”. Turkin tulisi olla säänkestävä, jotta koira voi työskennellä ulkona säällä kuin säällä. Sadetta kestävä parhaiten turkki, jossa on karkea vettä hylkivä peitinkarva; turkin liiallinen pehmeys altistaa sekä kastumiselle että takkuuntumiselle.

4.4.3 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tärkeintä on saada päistä rodulle tyypillisiä pehmeine linjoineen ja pyreneläisine ilmeineen sekä päästä eroon niin raskaista kuin liian keveistäkin päistä, korkeista otsapenkereistä sekä epätyypillisistä silmistä. Sen jälkeen tulisi kiinnittää huomiota parhaisiin suomalaisien pyreneittenkoirien päissä esiintyviin yleisiin virheisiin, joita ovat puutteellisesti täyttyneet silmäanaluset (eli kuono- ja kallo-osat erottuvat selvästi toisistaan sivulinjoiltaan), turhan korostuneet kulmakaaret, puutteelliset kallon kaaret (eli kallot, jotka ovat ylälinjaltaan liian tasaisia, ”lättämäisiä”) sekä riippuvat huulet.

Kiinnitettäessä huomiota koiran päähän ja ilmeeseen ei saa kuitenkaan unohtaa yhtä tärkeää, terverakenteista runkoa. Suurin ongelma ovat edelleen heikot etuosat, joissa huomautettavaa on liian kapea ja syvä rintakehä. Takaosissakin näkyy edelleen puutteita, joita aiheuttaa lyhyt ja pysty lantio, sekä suorat polvi- ja kinnerkulmaukset. Maatavoittavan vahvat liikkeet eivät ole itsestäänselvyys. Häntien J-koukku on häviämässä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Alla taulukosta 5. ne urokset, joille on rekisteröity vähintään 10 jälkeläistä vuosina 2012-2016 sekä olennaisia tietoja vanhemman ja jälkeläisten terveydestä. (Käytetyt lyhenteet taulukot 5. ja 6. HD= lonkkaniveldysplasia, ED= kyynäniveldysplasia, Lähteet: KoiraNet sekä kasvattajilta saatuja tietoja)

Uroksen nimi	HD	-muut terveystiedot -kuolinikä ja -syy	jälkeläisiä 2012-16	HD sairaat /tutkitut	muuta todettu jälkeläisissä
Fago De Alba de Los Danzantes	A/A	mahankiertymä 9½ vuotiaana; leikkaushoito	32	1/7	patellaluksaatio hammaspuutos Immunologinen sairaus
Rives d'Eaux Albus Tiwaz Ostara	A/A	-	18	0/0	-
Itou de Bigerionnes	A/A	-	17	0/2	
Chespace Tautavel	A/A	-	16	0/1	
Chespace Raison d'Etre	A/A	-	14	0/5	Muu luuston tai nivelen kasvuhäiriö, epilepsia, ED1- aste
Chespace Tarbésan	B/B	Kaihin laajuus :lievä Kortikaalinen katarakta : todettu	14	0/6	-
Echo De'Chien Avangard King	B/A	-	12	0/1	-
Pyrview's Spartan Warrior	A/A		11	1/6	

Alla taulukosta 6. ne nartut, joille on rekisteröity vähintään 10 jälkeläistä vuosina 2012-2016 sekä olennaisia tietoja vanhemman ja jälkeläisten terveydestä.

Nartun nimi	HD	-muut terveystiedot -kuolinikä ja -syy	jälkeläisiä 2012-16	HD sairaat /tutkitut	muuta todettu jälkeläisissä
Opal de Joli Jaunter	A/A	-	21	0/4	-
Fleurette Coquina Patou de L'Hourquette	A/A	-	14	0/1	panosteeitti
Noblesse de Joli Jaunter	A/A	-	13	0/4	patellaluksaatio, ED1-aste, OCD
Echo De'Chien Bewitched	B/B		12	0/0	vatsalaukun kaasuuntumine n
Echo De'Chien Amelie Queen	A/A	-	12	0/2	ED1-aste
Covermount Betty Boop	A/A	-	11	1/4	

Ulkonäöllisesti uroksista Tarbésan ja Fago edustavat rodun huippua, molemmat ovat voittaneet useita titteleitä mm. MV-15 Tarbésan ja MV-09, MV-10, MVV-15 Fago. Muiden

urosten titteleitä C.I.B. Chenespace Raison d'Étre ja loput ovat FI MVA Echo De'Chien Avangard King, Itou de Bigerionnes, Chenespace Tautavel, Pyrview's Spartan Warrior. Narttujen titteleitä C.I.B. Echo De'Chien Bewitched ja Echo De'Chien Amelie Queen FI MVA Fleurette Coquina Patou de L'Hourquette ja Covermount Betty Boop. Tittelit kertovat, että koirat ovat ulkonäöllisesti hyviä. Taulukosta näkyy myös, että nämä ovat HD terveitä. Jälkeläisten HD tuloksissa kahdella on toinen lonkka C, loput ovat A-B tuloksia. Tosin tutkittujen määrä on vain 19,81%.

Kaikki taulukoiden 5 ja 6 koirat ovat vielä hengissä, mikä vaikuttaa koirien pitkäikäisyyteen.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Pyreneittenkoiran PEVISA sisältää vuosina 2008-2012 lonkkien ja kyynärien tutkimuspakon ilman raja-arvoja. 2003-2006 rekisteröidyistä pyreneittenkoirista tutkittiin 25% lonkat kun taas 2007-2010 aikana rekisteröidyistä (2007 syntyneet tulleet PEVISAn aikana ikään, jolloin lonkat voidaan virallisesti tutkia) on tutkittu 29% lonkat. Eli lonkkatutkimusten määrässä on nähtävissä nousua. Vaikka raja-arvoja ei ole määrätty rekisteröinnin ehdoksi, yleisesti oletetaan, että tietoisuus lonkkadysplasian asteesta ohjaa käyttämään mahdollisimman terveitä koiria. Kun vertaillaan PEVISAA edeltävän 4-vuotiskauden (Kennelliiton määrittämä sukupolvi seurakoirille), 2004-2007 tutkittujen lonkkaniveldysplasia-arvoja PEVISAn aikana Suomessa syntyneiden pentujen arvoihin, todetaan että terveiden (A+B) osuus on kasvanut 61,6 prosentista 73,6 prosenttiin. Kyynärniveldysplasian esiintyvyys on ollut hyvin vähäistä pyreneittenkoirissa, pitemmällä aikavälillä seurattuna 94-95% ollut terveitä, I-astetta vakavampia tuloksia ollut vain yksi 10 vuoden aikana, mikä pyöristyy Kennelliiton tilastoissa 0 prosenttiin. Ilolla voidaan todeta, ettei PEVISAn aikana syntyneissä ole todettu ainuttakaan kyynärniveldysplasiaa. (Lähde: KoiraNet 1/2012) Vuosina 2011-2016 rekistöreinneistä HD tutkittujen määrä oli 34%, josta terveitä oli 27%. Kyynärniveldysplasian esiintyvyys vuosina 2011-2016; 95% terveitä ja I-astetta vakavampia tuloksia ei ole esiintynyt.

Pyreneittenkoirien aiemmassa, ensimmäisessä tavoiteohjelmassa ei ole numeerisia, mitattavissa olevia tavoitteita. Tavoitteita on kuitenkin asetettu väljemmässä muodossa, sanallisesti.

Geenipohjan laajuus		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
useampien yksilöiden käyttäminen	tiedottaminen, jalostussuosituksen väljentäminen	2013-2016 käytetty 58 eri koiraa tuottamaan 32 pentuetta
"potentiaalit pojat" - ohjelma	lista suositukset täyttävistä uroksista	Listaa ei ole päivitetty
km sukusiitosaste pysyy pienenä, suuntaus laskevana	jalostussuositukset: SSP oltava alle 6.25 viidellä sukupolvella laskettuna	2013-2016 SSP on pysynyt alle 6.25
kasvattajien keskinäinen suunnitelmallinen yhteistyö	kasvattajapäivät	2016 Rotumääritelmän tulkinta koulutus Nurmes
matadori-jalostuksen välttäminen	jalostussuositukset	8 uroksella ja 5 nartulla jälkeläisiä yli suosituksen

Koirien terveys		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
jalostukseen käytetään vain terveitä koiria	jalostussuositukset, sukusiitoksen välttäminen luennot terveydestä ja periytyvyydestä	pääsääntöisesti käytetty terveitä koiria A/B, pari toispuoleista D lonkkaa
jalostukseen käytettävät koirat tutkittu lonkkien ja kyynärien osalta	PEVISA	kaikki jalostukseen käytetyt koirat on tutkittu
jalostukseen käytettävät koirat tutkittu polvien osalta	jalostussuositukset yhdistyksen tuki polvitarkastuksiin	suurin osa oli myös polvitutkittuja, tuloksella 0/0

Ulkomuodolliset ominaisuudet		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolla terve toimiva rakenne	jalostustarkastukset ja erikoisnäyttely joka toinen vuosi tiedottaminen	jalostustarkastus 2014 ja 2016, luento vuonna 2016 erikoisnäyttelyt 2013 ja 2015
Luonne		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostukseen käytetään luonteeltaan rotumääritelmän mukaisia koiria	jalostussuositukset	ei tiedossa olevia käytösongelmia
luonne säilyy sellaisena, että voidaan käyttää alkuperäiseen tehtävään	tiedottaminen	ei tietoa alkuperäiskäytön onnistumisesta
ennalta ehkäistään vihaisuuden ja heikkohermoisuuden lisääntyminen	yhdistys järjestää luonnetestin ja/tai MH-koe	2013-2016 9 koiraa luonnetestattu, järjestetty luonnetesti 2016

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Pyreneittenkoiran pääasiallinen käyttömuoto Suomessa on seurakoira ja vahti. Kiinnostus pyreneittenkoiraan laumanvartijana on kuitenkin lisääntynyt myös Suomessa. Nämä kaikki käyttömuodot edellyttävät hyvää terveyttä ja kestäväää tasapainoista luonnetta, mitkä ovat ensisijaisen tärkeitä jalostustavoitteita.

Rotua harrastavan yhdistyksen tavoitteena on, että pyreneittenkoira, joka on pysynyt vuosisatoja samanlaisena, säilyttää hyvät ominaisuutensa. Ulkonäöllisesti tavoite on realistinen; rodun parhaimmiston edustajat ovat jo alkuperämaan tuomareiden mielestä oikeaa tyyppiä. Parhaat Suomessa kasvatetut koirat ovat voittaneet ranskalaiset ja italialaiset erikoisnäyttelyissä.

Uhkana tulevaisuudelle ovat kapean geenipoolin myötä yleistyvät terveysongelmat ja luonteiden heikkeneminen mm. arkuuden, hermostuneisuuden ja aggressiivisuuden lisääntyminen. Mikäli rotu saa kyseenalaista mainetta heikkoluonteisten yksilöiden takia, se on kohtalokasta koko rodulle. Rotua harrastavan yhdistyksen jalostuksen tavoitteena on terveen, terverakenteisen, hyväluonteisen ja mahdollisimman rodunomaisen kannan ylläpitäminen ja kehittäminen. Yhdistys tukee jäseniään terveys- ja luonnetutkimuksia maksamalla palkkion tehdyistä tutkimuksista.

Konkreettiset tavoitteet seuraavalle viidelle vuodelle 2018-2022:

Geenipohjan laajentaminen:

- vähintään kolmasosaa rekisteröidyistä koirista käytetään jalostukseen, tasaisesti eri pentueista ja suvuista (viimeisen sukupolven keskimääräinen pentuekoko 5,73)
- tehollinen populaatiokoko pyritään pitämään vähintään 50:nä sukupolvea kohti laskettuna
- sukusiitosprosentin keskiarvo saadaan laskemaan 2:een KoiraNetin laskukaavalla laskettuna (viimeisen 12 vuoden SSP:n ka 2,43)
- yksi koira saa jälkeläisiä korkeintaan 5% per koirasukupolvi eli max 15 jälkeläistä (rek.ka 00-11)

Terveyden edistäminen:

- pyritään vähentämään nuorena kuoleman aiheuttaneita syitä niin että kaikki kuolinsyyt huomioiva keski-ikä saataisiin nousemaan (pitkän tähtäimen tavoite on siis pitkäikäisyys)
- pyritään pitämään lonkkakuvattujen koirien osuus 30 prosentissa rekisteröinneistä ja nostamaan kuvattujen osuutta.

Luonteen aiheuttamien ongelmien vähentäminen

- käytös- ja käyttäytymishäiriöt kuolinsyynä saatava laskemaan
- koiria luonnetestataan tai MH-luonnekuvataan nykyistä enemmän
- käyttää kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosiota apuna

Ulkomuodon ja rakenteen parantaminen

– 30% syntyneistä koirista käyvät vähintään kerran näyttelyssä tai jalostustarkastuksessa
Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolla on terve toimiva rakenne.

6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Yhdistyksen jalostussuositukset ovat yhdistyksen vuosikokouksen hyväksymiä ohjeita jalostuskoirilta vaadittavista ulkomuodollisista seikoista, luonteesta, terveystutkimuksista ja tutkimustulosten raja-arvoista. Voimassaolevat jalostussuositukset ovat yhdistyksen www-sivuilla ja saatavina jalostustoimikunnalta. Suosituksia voidaan päivittää tarvittaessa ilman, että koko Jalostuksen tavoiteohjelmaa päivitetään uudestaan.

Suomen Pyreneläiset ry:n JALOSTUSSUOSITUKSET PYRENEITTENKOIRILLE (voimassa 1.1.2017 alkaen)

Jalostussuosituksen tulee täyttyä astutushetkellä.

Kasvattajan tulee olla sekä Suomen Kennelliiton että Suomen Pyreneläiset ry:n jäsen ja hänen tulee käyttää kaikissa sopimuksissa Suomen Kennelliiton lomakkeita.

Jalostukseen suositellaan käytettäväksi mahdollisimman tyypillisiä, rotumääritelmän mukaisia, terveitä ja hyväluonteisia koiria.

1. Lonkat: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti lonkkakuvattuja. Jalostukseen käytettävien koirien lonkkatutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan C.

2. Kyynärät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti kyynärtutkittuja. Jalostukseen käytettävien koirien kyynärtutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan 0/0

3. Polvet: Pentueen vanhemmilla tulee olla voimassa oleva virallinen polvitarkastuslausunto. Alle kolmivuotiaalle koiralle tehty polvitarkastus on voimassa kaksi vuotta lausuntopäivästä ja yli kolme vuotiaalle tehty lopun ikää. Sairaita ei pidä käyttää jalostukseen.

4. Silmät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti silmäpeilattuja. Silmäpeilaus ei saa olla yhtä vuotta vanhempi astutushetkellä eikä sen tule osoittaa perinnöllisen sairauden merkkejä.
Koiria, joilla on lievä silmälöydös, voidaan käyttää jalostukseen. Lieviksi silmälöydöksiksi (silmäsairauksiksi) luetaan: iris-iris PPM, PHTVL/PHPV 1, MRD ja Distichiasis. Käytettäessä jalostukseen koiraa, jolla on lieväksi määritelty silmäsairaus, tulee toisen osapuolen olla silmiltään täysin terve.

5. Ikävaatimukset: Jalostukseen käytettävän pyreneittenkoiran tulee olla vähintään 24 kk vanha. Nartun tulee olla alle 8 vuotias. Pyreneittenkoiran todennäköisesti suuren pentumäärän vuoksi nartulle suositellaan korkeintaan kahta pentuetta.

6. Sairaudet: Rodussa todetut sairaudet tulee huomioida jalostuksessa siten, että pyritään estämään niiden lisääntyminen. Mahdollisesti perinnöllistä sairautta mm. epilepsia, autoimmuunisairauksia ja sydänsairauksia sairastavia koiria ei tule käyttää jalostukseen.

7. Läheinen sukusiitos: Pentueen sukusiitosasteen tulee olla alle 6,25 % laskettuna 5 sukupolvella.

8. Matador-jalostuksen vastustaminen: Jotta rodun perimä ei kaventuisi liikaa, yhden yksilön jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 10 % viimeisten 2 vuoden sekä korkeintaan 5 % viimeisten 4 vuoden rekisteröinneistä rodussa. Määrä ei saa ylittyä kummallakaan tavalla laskettuna.

9. Näyttelytulokset: Jalostukseen käytettävillä pyreneittenkoirilla tulee olla vähintään 24 kk iässä saavutettu näyttelytulos, jonka tulee olla vähintään EH (erittäin hyvä)

Yleistä: Jalostustoimikunta vastaa jalostustiedusteluihin, mutta ei suosittele tai hylkää yhdistelmiä, vaan toimii ohjaavassa ja neuvovassa mielessä yhteistyössä kasvattajien kanssa. Toimikunta haluaa painottaa, että vastuu rodun kehityksestä on niin kasvattajilla kuin urosten omistajilla. Tavoitteena tulee olla laadun parantaminen eikä määrän lisääminen.

Pentuvälitys: Suomen Pyreneläiset ry:n jäsenten kaikki SKL:n koirarekisteriohjeen perusteella rekisteröintikelpoiset pentueet voi ilmoittaa yhdistyksen pentuvälitykseen. Kasvattaja ilmoittaa yhdistelmän tiedot kirjallisesti tai sähköpostilla jalostustoimikunnalle ja pentuvälittäjälle. Yhdistys julkaisee www-sivuilla myös kasvattajien ilmoittamat suunnitellut ja astutetut yhdistelmät. Pentue on välityksessä kaksi kuukautta, ellei kasvattaja ilmoita jatkosta. Jalostussuositukset täyttävät yhdistelmät saavat maininnan ”yhdistelmä täyttää jalostussuositukset”. Mikäli yhdistelmä ei täytä kaikilta osin jalostussuosituksia, pentueen tiedoissa mainitaan suosituksiin liittyvät puutteet. Myös ulkomaalaiset jäsenkasvattajat voivat ilmoittaa pentueensa pentuvälitykseen.

Suomen Pyreneläiset ry toivoo lämpimästi, että kasvattajat maksaisivat pennunostajiensa ensimmäisen vuoden jäsenmaksun yhdistyksessämme.

PEVISA-ohje pyreneittenkoira:

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa **1.1.2018–31.12.2022**.

6.3. Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet jalostuksen tavoitteiden toteutumiseksi

Rotua harrastavan yhdistyksen kokous päätti, että PEVISA-ohjelmaa jatketaan pelkän lonkkakuvausvaatimuksen osalta. Kennelliiton Jalostustieteellinen toimikunta kuitenkin asetti rodun PEVISA-ohjelmaan seuraavalle 5-vuotiskaudelle sekä lonkka- että kyynärnivelkuvauksen: ”Toimikunta toteaa, että rodun JTO:n kuvaamat uhat ovat ristiriidassa rodun PEVISA-esityksen kanssa. Etuosien rakenne ja OCD esitetään uhkina, lisäksi vain 29 % koirista on kyynärkuvattu, joten rotujärjestö suhtautuu kyynärtilanteeseen olemassa olevan tiedon valossa liian optimistisesti. Koska koirien takaosissa on lisäksi ongelmia, tulee kyynärnivelten terveydestä huolehtia, joten ainoa tapa on kuvauttaa jalostukseen käytettävien koirien etuosat vastaisuudessakin. PEVISA-säännön mukaan JTO:n pitää sisältää perusteet PEVISA-ohjelman vahvistamiselle. PEVISA-ohjelman tulee siis perustua JTO:ssa esille tulleisiin ongelmiin tai uhkakuviin, tämän ohjelman kohdalla näin ei ole. Toimikunta on lisäksi yleisesti nostanut suurikokoisilla roduilla röntgenkuvausten ikää suositeltavaan 18 kk.

Toimikunta hyväksyy pyreneittenkoiralle seuraavan rotukohtaisen PEVISA-ohjelman: Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2018 – 31.12.2022.

Erityisesti pyritään tuomaan esille niitä uroksia, joilla ei ole vielä jälkeläisiä. Pohditaan keinoja, joilla jalostukseen käytettävää materiaalia laajennettaisiin.

Pyritään järjestämään kerran vuodessa luento/luentoja koiran terveydestä ja periytyvyydestä.

Yhdistys pyrkii järjestämään joukkotutkimuksia polvi- ja silmänsairauksien osalta. Mahdollisuuksien mukaan yhdistys tukee taloudellisesti terveys- ja luonnetutkimuksia. Vuosittain tehdään yhteenveto tärkeimmistä populaation tunnusluvuista, terveys- ja luonnekartoituksista. Kasvattaja voi ilmoittaa myös yhdistelmiä rasittavista vioista ja sairauksista.

Kasvattajien aktivointi: Yhdistys keskittyy miettimään keinoja, joilla kasvattajat ja koirien omistajat saataisiin ymmärtämään geenipoolin laajentamisen ja tutkimusten merkitys rodun terveyden säilyttämisessä. Rodun säilyminen terveenä ja tyypillisenä on kaikkien yhteinen asia. Keskitytään luomaan kasvattajien välille yhteistyötä.

Koulutus: Jalostustoimikunnan jäsenet pyrkivät mahdollisuuksiensa mukaan osallistumaan kennelliiton järjestämiin koulutustilaisuuksiin. Omalta osaltaan yhdistys panostaa kouluttamiseen järjestämällä luentoja, joita ei ole suunnattu pelkästään kasvattajille vaan kaikille jäsenille.

Jalostustarkastukset: Yhdistys pyrkii järjestämään vähintään joka toinen vuosi jalostustarkastuksen, jonka yhteydessä voidaan järjestää asiantuntijaluentoja. Pyrkimyksenä on järjestää myös jälkeläiskatselmuksia.

Erikoisnäyttely: Joka toinen vuosi yhdistys järjestää erikoisnäyttelyn.

Luonnetesti ja/tai MH-koe pyritään järjestämään joka toinen vuosi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

Populaatio	
<p>Vahvuudet: Sukusiitosprosentit useimmissa pentueissa kohtuullisia. Vielä löytyy koiria, jotka eivät ole sukua toisilleen.</p>	<p>Mahdollisuudet: Keinosiemennys ja kaksoisastutus antavat lisämahdollisuuksia. Tuonti helpottunut. Perimän monimuotoisuuden säilyttäminen, linjojen lisääminen.</p>
<p>Heikkoudet: Yksittäisten koirien liikakäyttö. Monet linjat perustuvat samoihin esi-isiin. Rekisteröimättömiä PEVISA- ehtojen täyttymättömyyden vuoksi Ei löydy suositukset täyttäviä uusia uroksia</p>	<p>Uhat: Geenipooli supistuu. Tuontikoirat eivät tuo juuri uutta verta. Joidenkin suomalaisten linjojen sammuminen, yksittäisten koirien liikakäyttö.</p>
Luonne	
<p>Vahvuudet: Luonne pääosin kunnossa. Hyvä vahtimaan / vartioimaan, uskollinen perheelleen. Rohkea.</p>	<p>Mahdollisuudet: Säilyminen hyvänä mahdollista, mikäli luonteisiin kiinnitetään huomiota. Oikeassa paikassa ihanne vahti tai perhekoira.</p>
<p>Heikkoudet: Laumasidonnaisuus / eroahdistuneisuus Dominanssi ongelmat. Vaativa. Signaaliherkkyys.</p>	<p>Uhat: Jätettynä sosiaalistamatta ongelmallinen. Koirat joutuvat ”kiertoon” Lisääntynyt aggressiivisuus. Ärsytyskynnyksen alentuminen. Lisääntynyt arkuus.</p>
Terveys	
<p>Vahvuudet: Jättiroduksi suhteellisen terve rotu. Rodun keski-ikä korkeampi kuin monessa jättirodussa.</p>	<p>Mahdollisuudet: Löytyy terveitä koiria jalostuskäyttöön Terveysseurannalla asioihin voidaan puuttua ajoissa. Kasvattajien avoimuudella ja yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa paljon.</p>
<p>Heikkoudet: Altis kasvuhäiriöille. Lonkkavikaa, patellaluksaatiota, OCD:ta, iho-ongelmia.</p>	<p>Uhat: Geenipoolin kapeus lisää sairauksia Lonkkatilanteen heikkeneminen. Kynärieni ja olkien huonontuminen. Polviongelmat lisääntyvät.</p>
Rakenne	
<p>Vahvuudet: Rotumääritelmän mukaisessa rakenteessa ei liioittelua eikä sairaita piirteitä. Pääpiirteittäin terverakenteisia.</p>	<p>Mahdollisuudet: Tason säilyttäminen ja parantaminen mahdollista. Vaalitaan tervettä, toimivaa rakennetta.</p>
<p>Heikkoudet: Suoria polvia, heikkoja etuosia. Liian kevyitä esiintyy. Puutteita liikkeissä.</p>	<p>Uhat: Rakenneviat lisääntyvät Polvikulmaukset menetetään, etuosat heikkenevät entisestään.</p>

Markkinapotentiaali	
<p>Vahvuudet: Seurakoiramaisuudesta huolimatta vahtivietti tallella. Suomalaiset koirat keskimäärin hyvälaatuisia, rotu kiinnostaa.</p>	<p>Mahdollisuudet: Laumanvartijoiden käyttö lisääntyy. Kysyntä ja tarjonta sopusoinnussa, ei ”alennusmyyntiä”</p>
<p>Heikkoudet: Hyötykäyttö vähäistä. Isokokoisien rodun maine voi kärsiä vähästä. Pentujen myynti koteihin, joissa ei ole edellytyksiä rodun pitoon.</p>	<p>Uhat: Käytöshäiriöt lisääntyvät, josta johtuen kysyntä supistuu. Pentuja teetetään liikaa ja kodinvalitsemiskriteereistä tingitään.</p>

Varautuminen ongelmiin

UHKA-RISKI	SYY-tausta	VARAUTUMINEN	MITEN VÄLTETÄÄN	UHAN TOTEUTUESSA MERKITSEE
Mikä tahansa perinnöllinen sairaus puhkeaa laajalla rintamalla missä päin maailmaa tahansa.	Tiedon ja tiedotuksen puute maailman laajuisesti.	Tutkitaan koirat monien uhkien varalta, jotta meitä uhkaavassa tilanteessa löytyy taustatietoa. Tiedotuksen edelleen kehittäminen, tiedon keruun kehittäminen ja tallentaminen.	Tutkitaan koiria eri sairauksien varalta, ettei tilanne pääse yllättämään, vaan saamme ajoissa vihjeitä ja pystymme poistamaan jalostuksesta sairait koirat. DNA-testeillä voidaan tulevaisuudessa tunnistaa myös eri sairauksien kantajat.	Kasvatustyö loppuu terveiden koirien puutteeseen.
Rodun luonteen muuttuminen.	Halutaan nyky-yhteiskuntaa paremmin soveltuvia koiria, halutaan pelkästään käyttö- tai näyttelykoiria	Tiedostetaan riski ja korostetaan alkuperäisen luonteen merkitystä. Luonnetestaus.	Valistus. Yhteistyö kasvattajien kesken.	Syntyy uusi koirarotu. Ongelmakoirat lisääntyvät Laumanvartijan ominaisuus katoaa.
Kannan geenipohja kapenee.	Pienukko kanta maailmanlaajuisesti, Eurooppalaiset koirat keskenään sukua, vähän vierasta verta. Tuodaan samansukuisia. Yksittäisten koirien liikakäyttö	Suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen jalostus jo yksittäisissä yhdistelmissä. Matador jalostuksen vastustaminen.	Suosimalla ulkosiitosta. Käyttämällä linjoja, jotka ovat häviämässä. Käyttämällä jalostukseen mahdollisimman monia sukulinjoja Käyttämällä kaksoisastutusta	Rotu homotsygoituu, kaikki yksilöt sukulaisia keskenään, sukusiitosdepressio, jalostaminen päättyy materiaalin ja muuntelumahdollisuuksien loppuessa

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuonna 2018 PEVISA jatkuu seuraavalle 5-vuotiskaudelle Jalostustarkastus Terveys- ja luonnekysely Luento Luonnetesti tai MH-kuvaus Silmä-polvitarkastus	Vuonna 2019 Erikoisnäyttely Luonnetesti tai MH-kuvaus Luento Silmä- ja polvitarkastus Terveys- ja luonnekysely
Vuonna 2020 Jalostustarkastus Luonnetesti tai MH-kuvaus Luento Silmä- ja polvitarkastus Terveys- ja luonnekysely	Vuonna 2021 Erikoisnäyttely Luonnetesti tai MH-kuvaus Luento Terveys- ja luonnekysely
2022 JTON päivittäminen	

Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa tavoiteohjelman toteutumisen seurannasta. Koska jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, jalostustoimikunta raportoi hallitukselle, joka viime kädessä valvoo tavoiteohjelman noudattamista. Rotua harrastava yhdistys (Suomen Pyreneläiset ry) on velvollinen huomioimaan jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet toimintasuunnitelmia laatiessaan. Jalostustoimikunta on velvollinen raportoimaan vuosittaisissa toimintakertomuksissaan tavoiteohjelman toimenpiteiden toteutumisesta sekä asetettujen päämäärien saavuttamisesta. Virallisia terveystutkimuksia seurataan ja niistä julkaistaan yhteenveto vuosittain. Samoin jalostussuosituksen täyttyvyyttä seurataan ja harkitaan jalostussuosituksen päivitystarvetta. Tavoiteohjelma kokonaisuudessaan on oltava yhdistyksen verkkosivuilla. Sitä päivitetään tarvittaessa, vähintään kuitenkin viiden vuoden välein.

7 LÄHTEET

Cockenpot, Benoit: "Le Montagne des Pyrénées". 1998.
 Luquet, Maurice, Dr.Vet: "le chien de montagne des PYRENEES". 1990.
 Orthopedic Foundation for Animals, www.offa.org; tilastot
 Strang, Paul: "The New Complete Great Pyrenees". 1991.
 Ruotsin kennelliiton jalostustietokanta "avelsdata"
 Suomen Pyreneläiset vuosijulkaisut 1996-2003
 Suomen Pyreneläiset jäsenlehdet
 Great Pyrenees Club of America – Breed Information (<http://clubs.akc.org/gpca/gpcabreed.html>)
<http://clubs.akc.org/gpca/ghist.html>
 Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmä: Artikkelit ja KoiraNetin tilastot
 Pyreneittenkoira – lehti 1/1983
<http://www.dogsports-online.com/lte/esittely.htm>
 CERFin tiedote osoitteessa <http://www.vmdb.org/dx1.html>
 Suomen Pyreneläiset jäsenlehti 1/96 mitä luonnetesti kertoo pyreneläisistä/ Päivi Kaasinen
 Dr George Strain, Louisiana State University, USA DEAFNESS IN DOGS & CATS
 Terveempien koirarotujen puolesta - sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan/
 Katariina Mäki ja Tarja Ekman

Kiitokset Elina Haapaniemelle avusta seuraavien osioiden tarkastamisessa: Rodun tausta ja historia, Järjestöorganisaatio, sen historia sekä Rodun historia Suomessa.

8 LIITTEET

Pyreneittenkoirat Suomessa, lyhyt katsaus historiasta tähän päivään
 Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste (2012)

Päivitys vuosille 2018-2022 Kennelliiton malliohjelman mukaisesti aiempaa JTO:ta pohjana käyttäen suorittaneet Marja-Leena Kääpä, Minna Lavikainen-Salo, Marika Leivonen ja Tuulikki Tammi-Salonen